

ILMATORJUNTAMUSEO 1961–2011

Ilmatorjuntamuseon alkuvaiheet

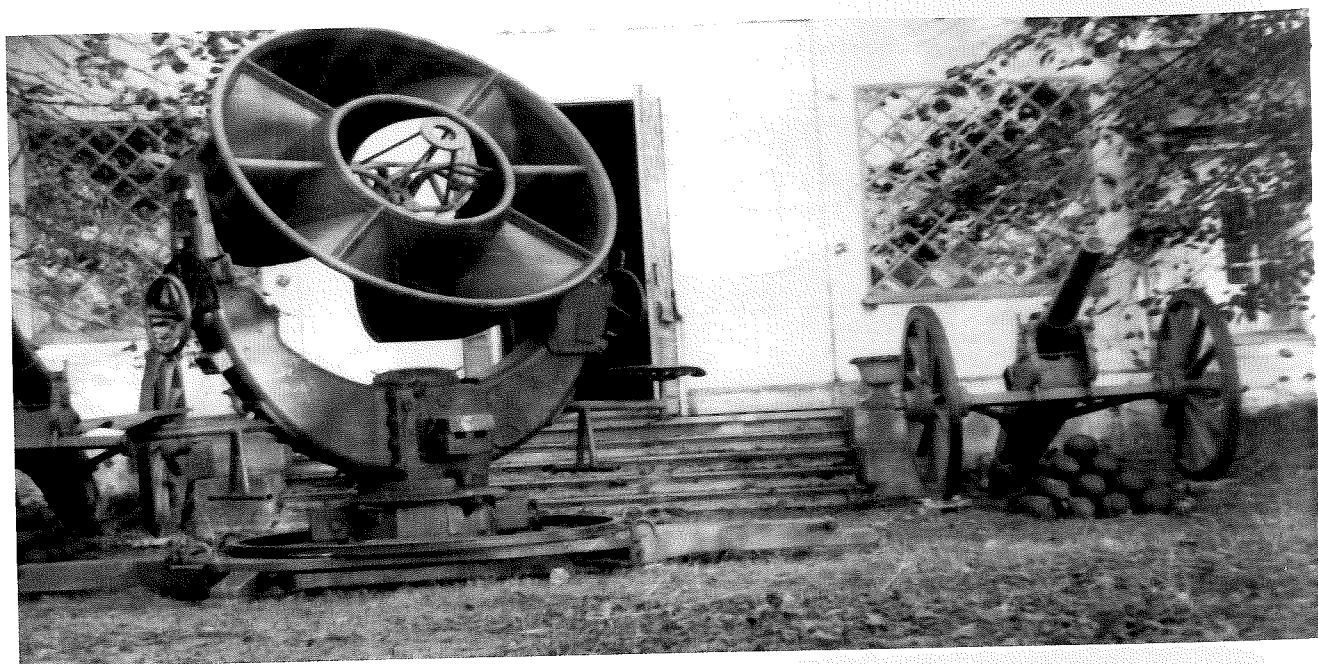
Ajatus ilmatorjunta-aselajin omasta museosta syntyi 1950-luvun lopulla Santahaminan saarella Helsingin edustalla. Siis lähellä ilmatorjuntamme alkujuuria – Suomenlinnaa. Santahamina oli sotien jälkeen ilmatorjuntamiesten keskeinen koulutuskeskus. Saarella toimivat Ilmatorjuntarykmentti 1 (Helsingin Ilmatorjuntarykmentti) ja Ilmatorjuntakoulu. Ilmatorjuntaväki piti majaansa saaren eteläosassa, jossa sijaitsi Papinlahden kasinona tunnettu rakennus. Se toimi ilmatorjuntaväen upseerikerhona ja myös nuorempien upseerien asuinkäytössä. Kun Santahaminan eri joukkojen upseerikerhot vuonna 1956 käskettiin yhdistää, kerhorakennus jäi tyhjäksi. Silloisen koulun johtajan everstiluutnantti Olavi Seppälän myötävaikutuksella rakennusta anottiin Ilmatorjuntakoulun hallintaan. Tarkoituksena oli kerätä sinne käytöstä poistettua ilmatorjunnan tulenjohtovälineistöä koulun eri kurssien opetuksen elävöittämiseksi. Papinlahden

kasino oli vanha ristipohjainen puurakennus, jossa oli keskellä noin 100 m² suuruinen juhlasali. Tähän saliin kerättiin vuonna 1957 ensimmäiset museoesineet. Ne olivat kenraali Nenosen kehittämään 3T-tulenjohtomenetelmään kuuluneet laukaisupistekiikari ja korkeuskulmaennakkokiikari sekä kaksi viime sotien aikaista nopeusmittaria, joista toinen oli tunnettujen ilmatorjuntamiesten Paasikiven ja Peuran kehittämä.

Ilmatorjuntaupseeriyhdistyksen pitäessä keväällä 1958 vuosikokoustaan Ilmatorjuntakoululla, esiteltiin kokousväelle Papinlahteen kerätty kalusto, jolloin kokousväen keskuudessa virisi ajatus oman aselajimuseon aikaansaamisesta. Ilmatorjuntakoulussa ajatus sai vasta-kaikua, jonka seurauksena ilmatorjuntavälineistön keräämistä jatkettiin ja laajennettiin. Vaarattomaksi tehtyjä ampumatarvikkeita saatiin Koeampumalaitokselta Niinisalosta, Oriveden asevarikolta löytyi vanhaa käytöstä poistettavaa

Papinlahden Ilmatorjuntamuseorakennus.

Papinlahden Ilmatorjuntamuseon edessä Helsingin puolustuksessa ollut kuulosuunnin RRH.

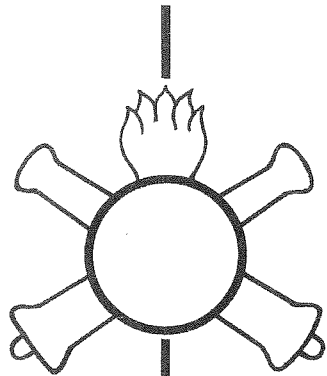
tai poistettua tykki- ja tulenjohtokalustoa ja Ilmavoimien esikunnasta Munkkiniemestä saatiin asiakirjamateriaalia sekä ilmatorjunnan ensimmäinen etäisyysmittari mallia Hahn.

Samalla kun materiaalia kerättiin, aloitettiin myös huonoon kuntoon päässeeseen rakennuksen kunnostaminen varusmiesaliupseerikurssien oppilaskuntien avustuksella. Kunnostustyön aloitti kesällä 1960 ItAUK:n kurssi 2/60 oppilaskunnan puheenjohtajan Alec Aallon johdolla. Hän kirjoittaa Ilmatorjuntaupseeri-lehden numerossa 2/1975 sarjassa "Minä ja ilmatorjunta" omia muistikuviaan: "... Saiko isänmaa minusta jotain irti? Kaksi saavutusta muistuu mieleen. It-museohanketta vietiin hieman eteenpäin, kun keksittiin, että vanhassa Santahaminan huvilassa oli epämääräinen joukko esineitä aselajin alkuvaiheilta paksun pölyn peittäminä. Muun aliupseerikoulun kokoontuessa lauantaisin siivouspalveluun pieni menneisyydestä kiinnostunut ryhmä vetäytyi säännöllisesti Papinlahden kerhon suojiin pyyhkimään pölyjä ja miettimään eri vempelien käyttöä..."

Työn laatua kuvaili kurssilla oppilaana ollut Antti Linnavirta maaliskuussa 2011 seuraavaan tapaan: "Aliupseerikurssimme 2/60 ItAUK alkoi elokuussa Santahaminassa. Kun kurssia oli käytetty pari kuukautta, tuli oppilaskunnan kuraattorin välityksellä koulun johdolta toivomus, että oppilaskunta osallistuisi Papinlahden kasinon sisätilojen kunnostukseen. Meitä oli kerrallaan 10–12 oppilasta kerran pari viikossa kunnostustöissä. Työ oli hyvin yksinkertaista. Me raapu-

timme maalia pois laastipintaisista maalatuista seinistä. Mitään telineitä meillä ei ollut eikä paljon työvälaineitäkään muuta kuin raapat. Niillä raaputettiin lohkeillut maalipinta pois. Työ eteni hitaasti. Työtä tehtiin silloin tällöin palvelusajallakin, kun kurssilla oli siivouspalvelua tai jalakaväen taistelukoulutusta. Koulun väepeli ei tästä oikein pitänyt, vapaata tuli häneltä vähän väkinäisesti, mutta tuli kuitenkin. Mitään mukavaa työtä se ei kuitenkaan ollut, vaikka se tehtiinkin sisätiloissa. Aika oli myöhäissyksyä ja loka-marraskuussa ilmat olivat jo kylmiä eikä kerhoa lämmitetty. Siellä sisällä salissa oli kuusi tai seitsemän erilaista välinettä, mutta niitä meille ei sen kummemmin esitelty. Työn johto oli omissa käsissä. Kantahenkilökuntaan kuulunut kersantti tai joku ylempi kävi kyllä valvomassa työn edistymistä."

Nimimerkki "Araska" luo tämän 2/60 ItAUK:n kurssijulkaisussa katsauksen 20-vuotiaan Ilmatorjuntakoulun historiaan ja kirjoittaa hieman perusteellisemmin museohanketunteista: "Merkkipäivien ja -vuosien yhteydessä on tapana luoda silmäys menneeseen. Se on kuitenkin usein liiaksi vain velvollisuus eikä se aina pysty herättämään kiinnostusta polvessa, joka ei ole täpahtumia itse elänyt. Ilmatorjuntakoululla on nyt herännyt innostus tehdä historiasta elävä käsin kosketeltava todellisuus tuleville oppilaspolville ja kaikille muillekin. Papinlahden vanhaan kasinorakennukseen kerättyä arvokasta historiallista materiaalia on ryhdytty järjestämään. Tarkoituksena on saada ajan mittaan raken-

KUNNOSTIMME IT-MUSEOTA

AUK

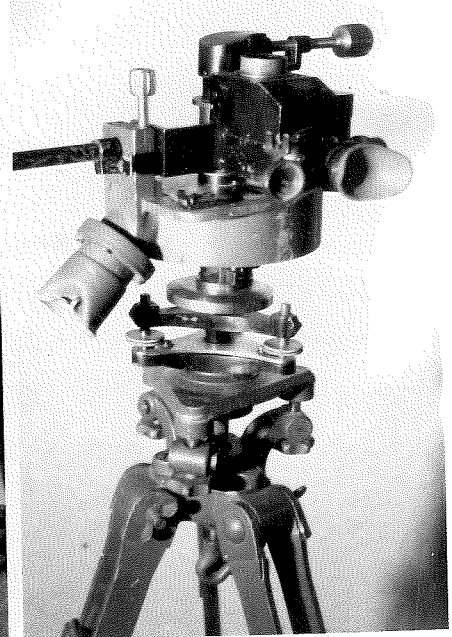
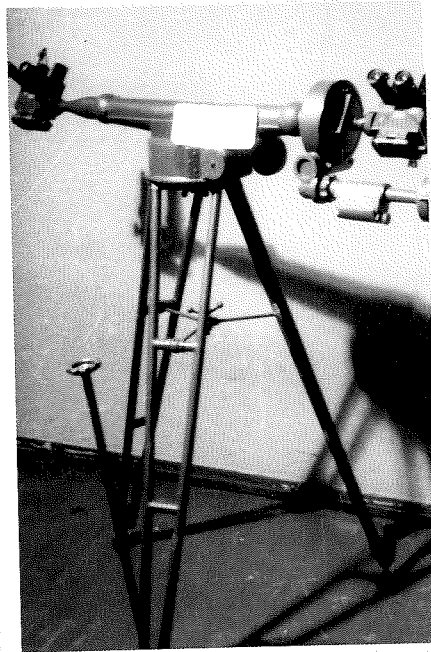
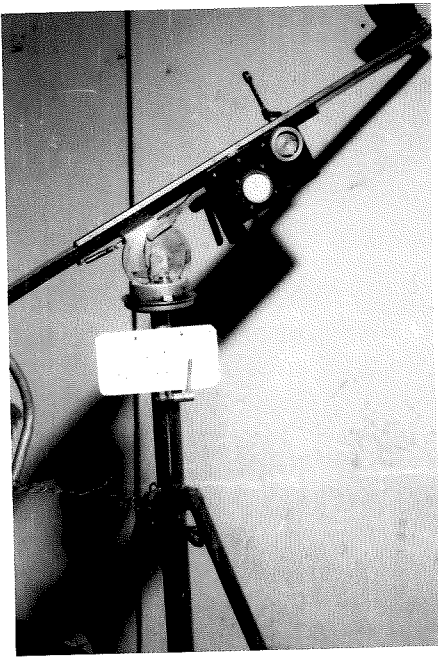
ILMATORJUNTAKOULU 1/61

nukseen säilytetty esine- ja kuva-aineisto sellaiseen kuntoon että voitaisiin täydellä syyllä ruveta puhumaan Papinlahden ilmatorjuntamuseosta. Tämä ajatus on saanut omalta oppilaskunnaltamme siinä määrin vastakaikua, että voi hyvin uskoa haaveen lähivuosina toteutuvan. Yhdelle oppilaskunnalle tehtävän loppuun suorittaminen on ylivoimainen asia. Sen eteenpäin vieminen jääkin nyt meiltä perinnöksi 3/60 ItAUK:lle. Voi vain toivoa, että innostusta riittää jatkuvasti. Ilmatorjuntakoulu ja sen historia ovat jo toki yhden museon arvoiset."

Jatkoa ei kuitenkaan heti seurannut. Talvi 1960–1961 sujui kylmien olosuhteiden vuoksi hiljaiselon merkeissä, mutta keväällä 1961 kunnostustyötä jatkettiin 1/61 ItAUK:n oppilaskunnan puheenjohtajan Osmo Arposen johdolla. Oppilaskunnasta oli nimetty asiaa hoitamaan erityinen museoryhmä, jonka johtajana toimi oppilas Emanuel Schapira ja hankkijana oppilas Kalle Weiste. Museoryhmä maalasi ja tapetoi näyttelyhuoneen sekä hankki museon

Everstiluutnantti Olavi Seppälä paljasti Papinlahden Ilmatorjuntamuseon kilven ja aselajitunnuksen.

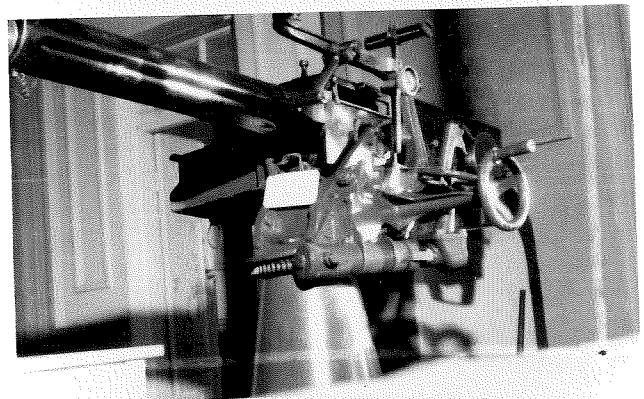

Vasemmalta "Pipa" nopeusmittari. Nimi juontuu ilmatorjuntamiehistä Paasikivi-Peura. Talvisodan aikana mittaria käytettiin keveissä ilmatorjuntapattereissa mittaamaan lentokoneen nopeutta etäisyyden tuntemisen perusteella. Laukaisupistekiikari (keskellä) kuului raskaan patterin tulenjohtomenetelmään samoin kuin sivuennakkopistekiikari (oikealla). Kaksi jälkimmäistä kuuluivat 3T-menetelmään.

ulkoiseksi tunnuksiksi aselajimerkin ja Ilmatorjuntamuseo-kilven. Näiden kiinnittäminen Papinlahden kasinorakennuksen seinään tapahtui juhlallisesti 29.7.1961.

Ensimmäinen Ilmatorjuntamuseo oli tosiasia. Sen ensimmäisiä näytteille asetettuja välineitä jo aiemmin mainittujen tulenjohtovälineiden lisäksi olivat ulkona pääoven vieressä seissyt saksalainen RRH-kuulosuunnin vuosimallia 1942, jota käytettiin jatkosodan aikana. Sisätiloissa oli mm. italialainen keskustulenjohtolaite Gala-Borletti m/37, joka viime sodissa toimi raskaan Breda-patterin keskuslaskimena. Lisäksi salissa oli esillä englantilainen 40 mm:n Vickers-laivakanuuna m/15. Se ja Hahn-etäisyysmittari ovat edellä mainituista ainoat, jotka edelleen ovat esillä Ilmatorjuntamuseossa.

Papinlahden Ilmatorjuntamuseo oli hieno alku ilmatorjuntamme historian tallentamiselle, josta on kiittäminen Ilmatorjuntakoulun kaukonäköistä kantahenkilökuntaa. Monet heistä olivat innolla mukana hankkeessa. Museon ensimmäiseksi intendentiksi voitaisiin hyvin nimittää ylivääpeli Arvi Hynninen, joka työpanoksellaan vaikutti merkittävästi museon kehittämiseen. Papinlahden Ilmatorjuntamuseo oli toinen Suomeen syntynyt aselajimuseo. Varsinaisesta museotoiminnasta ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa ollut kysymys. Ennemmin voitaisiin puhua ilmatorjunta-aselajin perinnetilasta, sillä museo ei

Iso "Maxim", 40 ItK/15 Vickers, Papinlahden Ilmatorjuntamuseossa.

ollut auki yleisölle. Se palveli vain Ilmatorjuntakoulun kurssseja ja koululla tapahtuvia vierailuja. Santahamina oli suljettu varuskuntasaari, johon pääsy oli vain erityisellä kulkuluvalla, joten museon avaamista yleisölle ei voitu edes ajatella.

Etäisyysmittari Hahn kuului 3T-menetelmään.

3 T-MENETELMÄ

Etäisyydenmittaaja

Mittaa kaltevaa etäisyyttä.

Etäisyyden lukija

Lukee kaltevaa etäisyyttä ja huutaa sen tulenjohtajalle. Etäisyys 4000 !

Lentokorkeuden lukija

Lukee lentokorkeuden ja huutaa sen korkeus- ja nousukulman määrittäjälle. Lentokorkeus 1000 !

Korkeuskulman määrittäjä

Saatuun lentokorkeuden ja tulenjohtajalta palopituuden hän lukee taulukostaan vastaavan korkeuskulman ja huutaa sen laukaisupistekiikarille. Korkeuskulma 216 !

Nousukulman määrittäjä

Samoin kuin edellinen hän lukee taulukostaan vastaavan nousukulman jahuuttaa sen tykeille, jossa se asetetaan korkeussuuntaajan kiikarin kääntymäksi. Nousukulma 64 !

Tulenjohtaja

Saatuun kaltevan etäisyyden hän käskää, (ennustaa) huomioonottaen maalin kurssikulman, palopituuden huutaa sen korkeus- ja nousukulman määrittäjille, kellomiehelle ja tykeille. Palopituus 9 !

Kellomies

Saatuun tj:lta palopituuden hän kellostaan lukee vastaavan $\frac{1}{2}$ lentoajan huutaen sen sivu- ja korkeusennakon mittaajille. Lähestyy - nyt - jo !

Sivuennakon mittaaja

Saatuun kellomieheltä nyt - jo välisen mittausajan hän pysäyttää kiikarinsa sivusuunnassa, lukee sivuennakon ja ilmoittaa sivuennakonvälittäjälle, hän kertoo sen 2:lla huutaen sen tykeille, jossa se asetetaan sivusuuntaajan kiikarin kääntymäksi. Sivuennakko pois 10

Korkeusennakon mittaaja

Määritetään samoin kuin sivuennakko. Korkeusennakko menee myös laukaisupistekiikarille.

Korkeusennakko Lisää 20 !

Laukaisupistekiikari

Suuntaaja seuraa kiikarillaan maalia koko sen ajan.

Korkeuskulman- ja ennakon asettaja

Hän asettaa Lp. kiikariin saamansa korkeuskulman (216) ja korkeusennakon (20) kiikarin kääntymäksi.

Tj.ups tai tj.au

Lp. kiikari on nyt asetettu vastaavan ennakkopisteen kääntymäksi korkeussuunnassa. Maalin näkyessä kiikarikentässä ja leikattuaan vaakalangan hän komentaa lyömällä punaisen lipun samalla alas.

Maali näkyy - tulta !

Palopituus porrastettuna ampui patteri 3 ryhmää, jonka jälkeen sama toiminta alkoi alusta lähtien uudelleen.

Kuvaus ja teksti 1963.

Ylivääpeli

A Hynninen

prof. sama!

Museonhoitaja Hynnisen tekemä koonnos 3T-tulenjohtomenetelmästä.

Museotoiminta siirtyy Tuusulaan

Ilmatorjuntamuseon Santahaminan jakso jäi lyhyeksi, vain muutamaksi vuodeksi. Helsingin Ilmatorjuntarykmentti oli vuonna 1957 siirretty Hyrylään kenttätykistöltä vapautuneisiin tiloihin ja Ilmatorjuntakoulu siirrettiin vuonna 1963 myös Hyrylään, jossa se sai käyttöönsä yhden kasarmirakennuksen. Ilmatorjuntaväki oli näin siirretty Tuusulan Hyrylään. Papinlahden Ilmatorjuntamuseo lukittiin ja museoesineet jäivät toistaiseksi paikoilleen Santahaminaan. Valvomattomassa rakennuksessa ehti jo käydä kutsumattomia vierailijoitakin, joiden mukana osa esineistöä ehti kadota, ennen kuin museomateriaali siirrettiin ja varastoitettiin vuonna 1964 Hyrylään hajalleen eri paikkoihin Ilmatorjuntakoulun tiloihin. Hyrylän varuskunnassa oli jo vuonna 1962 eversti Jarl Jarkan ollessa Helsingin Ilmatorjuntarykmentin komentajana virinnyt ajatus omasta rykmentin museosta. Tästä Jarkka kertoo Keski-Uusimaa -lehden tekemässä haastattelussa elokuussa 1962: *"Kun pellolla ns. Collinin mutkassa oleva vanha puustelli saadaan pois asuntotarkoituksista, niin siihen on tarkoitus sijoittaa rykmentin museo ... Mainitunlaisia museoita on jo mm. Panssariprikaatilla Parolassa sekä Ilmatorjuntakoululla Santahaminassa, samoin kuin pioneereilla Koriällä. Osittain tällaiset museot kertovat historiasta, mutta osittain ne toimi-*

vat myös opetusvälineinä."

Tämä Kapteenin puustelliiksi kutsuttu rakennus oli sittemmin poistettu asuinkäytöstä ollen tyhjillään. Ilmatorjuntakoulun johtaja, everstiluutnantti (eversti) Lauri Pamppunen teki vuonna 1965 esityksen puolustusministeriölle, että Santahaminan aikainen Ilmatorjuntamuseo voitaisiin sijoittaa tähän rakennukseen. Esityksen pohjana oli kahden upseerikokelaan, arkkitehtiylioppilas Eero Eerolan ja diplomi-insinööri Raimo Taivalkosken syksyllä 1965 laatima museosuunnitelma. Kapteenin puustellin sisätilat vastasivat pinta-alaltaan suurin piirtein sitä salitilaa, joka oli ollut käytössä Santahaminassa, mutta rakennus oli melko huonossa kunnossa. Ministeriö vastasi esitykseen 13.7.1966 päivätyllä kirjelmällä: *"Puolustusministeriö on käsitellyt asian ja ilmoittaa, että Hyrylässä oleva rakennus n:o 52 varataan Ilmatorjuntamuseon käyttöön tarpeellisine piha-alueineen ehdolla, ettei rakennuksen kunnostaminen museon käyttöön tuota puolustuslaitokselle kustannuksia..."*

Taas tarvittiin siis suunnittelu- ja kunnostustyötä. Tätä varten perustettiin Ilmatorjuntamuseon kehittämistoimikunta, jonka ensisijaisiksi tehtäviksi tulivat varojen hankinta ja museon suunnittelu. Toimikunnassa olivat edustettuina Helsingin Ilmatorjuntarykmentin ja sen killan sekä Ilmatorjuntakoulun lisäksi Helsingin seudun ase- ja lajijärjestöt. Muualla Suomessa sijainneista ilmatorjuntajärjestöistä oli lisäksi nimetty yhteyshenkilöitä.

Kapteenin puustelli eli rakennus n:o 52 on rakennettu vuonna 1721.

Toimikunta kokoontui ensimmäisen kerran 13.1.1967 seuraavassa kokoonpanossa: Ilmatorjuntakoulua edustivat koulun johtaja, everstiluutnantti Lauri Pamppunen (toimikunnan puheenjohtaja) ja kapteeni Kalle Väänänen (toimikunnan sihteeri). Helsingin Ilmatorjuntarykmenttiä ja sen kiltaa edusti majuri Lauri Suominen, Ilmatorjuntasäätiötä edustivat arkkitehti Veikko Rauhala ja majuri Aimo Heinaro, Ilmatorjuntaupseeriyhdistystä maisteri Waldemar Bühler (ja Heinaro), Helsingin Reserviupseeripiirin Ilmatorjuntakerhoa osastopäällikkö Pentti Paakanen ja arkkitehti Leo Tenhunen ja Helsingin reservialiupeerit ry:n Ilmatorjuntaosastoa ylivääpeli evp William Karila. Väänänen siirtyi pian uuteen virkatehtävään ja hänen tilalleen sihteeriksi tuli kapteeni Rainer Perkiönmäki. Myöhemmin tehtävässä toimi jonkin aikaa myös sotilasteknikko Ilpo Naapila.

Alkoi suunnittelu- ja valmistelutyö. Tarkoituksena oli ensin siirtää purettavaksi määrätty puinen kasarmirakennus lisätilaksi puustellin pihalle ja sen jälkeen kunnostaa molemmat rakennukset museotiloiksi. Asiaa puitiin useassa toimikuntakokouksessa, mutta rakennuksen siirtämisestä kuitenkin luovuttiin sen huonokuntoisuuden takia. Arkkitehti Rauhala sai toukuussa 1967 valmiiksi ensimmäisen museoalueen kehittämissuunnitelman, joka sisälsi puustellin peruskorjauksen lisäksi huomattavaa uudisrakentamista. Se koettiin liian haasteelliseksi. Rauhalan suunnitelmassa puustellin välittömään läheisyyteen esitettiin rakennettavaksi uudisra-

kennus, jossa olisi kuusikulmainen kattoikkunalla varustettu lämmitettävä perusosa tulenjohtokalustolle ja tästä erkanisi siipenä pitkä kylmä vaja tykkikalustolle. Siipiosa sijoitettaisiin rinneeseen niin, että raskaat aseet olisivat alapenkereellä ja kevyet tykit niiden yläpuolella omalla tasanteellaan. Siipirakennusta voitaisiin myöhemmin jatkaa sitä mukaa kun raskasta kalustoa tulisi lisää.

Kehittämistoimikunta joutui toteamaan, ettei näin suureen rakentamiseen ollut taloudellisia mahdollisuuksia. Talousasiat olivat kyllä olleet alusta alkaen esillä, mutta toimikunnassa ei ollut talousmiestä, joka olisi kyennyt hoitamaan rahoituksen. Ilmatorjuntasäätiön esityksestä kehittämistoimikuntaan kutsuttiinkin syksyllä 1967 jäseneksi toimitusjohtaja Alpo Heikkinen. Hän oli rakennusliikkeen johtaja ja kykeni näin paitsi tukemaan myös antamaan neuvoja rakentamiseen ja talouteen liittyvissä kysymyksissä. Hänen mukaantulonsa oli hankkeen etenemisen kannalta ratkaiseva, sillä juuri hänen antamansa monipuolisen tuen avulla hanketta voitiin jatkaa. Lokakuussa 1967 pidetyssä kehittämistoimikunnan kokouksessa museon rakenteellinen kehittäminen jaettiin kahteen vaiheeseen. Ensimmäinen peruskorjattaisiin puustellirakennus Rauhalan tekemän suunnitelman pohjalta museokäyttöön sopivaksi, sitten kunnostettaisiin pihapiiri raskaalle kalustolle ja aidattaisiin alue. Toinen vaihe, uusien lisätilojen rakentaminen, toteutettaisiin vasta sitten, kun museo on avattu ja taloudellinen tilanne sen sallisi.

Ilmatorjuntarykmentti 1:n torjuntakeskuksen alkuperäiset tasot ovat esillä Ilmatorjuntamuseossa.

Puustellin peruskorjauksessa tuli poistaa joi-takin väliseiniä. Ikkunat piti uusida. Lattiat, sei-nät ja sisäkatot tuli vuorata lastulevyillä ja muu-tamia hirsii piti vaihtaa uusiin. Lisäksi rakennus tuli sähköistää ja asentaa sinne sähkölämmitys. Ulkokatto oli uusittava ja rakennus maalattava sisältä ja ulkoa. Sisäpuoliset työt tehtiin suu-relta osalta Ilmatorjuntakoulun henkilöstön tal-kootyönä toimikunnan puheenjohtajan Lauri Pamp-pusen ollessa usein itse mukana työssä. Töiden alkuvaiheessa rakennuksen keskiosan välikatto kuitenkin romahti alas ja talkootöihin tuli tauko. Henkilövahingoilta onneksi vältyttiin. Töitä jatkettiin Rakennusliike A. Heikkinen Oy:n työntekijöiden johdolla talkooväen toimiessa apu-työvoimana.

Purkutöiden jälkeen päästiin varsinaiseen korjausrakentamiseen, joka alkoi kevättalvella 1968. Toimikunnan sihteeri Rainer Perkiönmäki toimi työmaapäällikkönä ollen päivittäin useita tunteja työmaalla valvomassa ja koordinoimassa töitä. Toimikunnan muut jäsenet olivat myös aktiivisia ja kävivät aina tarpeen ilmaantuessa työ-maalla. Korjaustöiden aikana kutsuttiin toimikun-taan myös toimitusjohtaja Reino Aulanko, jonka tehtävänä oli sähkösuunnitelman laatiminen. Syksystä vuoden loppuun toimikunnan sihteerinä toimi sotilasteknikko Ilpo Naapila. Lokakuu-sa 1968 puustelliin alettiin siirtää museo-esineistöä, jossa merkittävin operaatio oli so-danaikaisen Ilmatorjuntarykmentti 1:n torjunta-keskuksen "Tornin" tulenjohtotasojen siirtämi-nen Helsingin pääpaloaseman maanalaisista

luolatiloista Hyrylään.

Vääpeli (sotilasmestari) Erkki Vuorenmaa, joka silloin siirron toteutti, muisteli tapahtumia näin: *"Johtokeskuksen purkaminen tuli minun tehtä-väksi. Sodanaikainen johtokeskus oli edelleen sy-vällä pääpaloaseman alla olevassa luolastossa. Tehtävä oli vaikea, sillä luolasto oli aika ahdas. Esimerkiksi johtokeskuspöydän siirtäminen ulos sellaisenaan ei ollut mahdollista. Ensin piti kat-kaista pöydässä kiinni olleiden puhelinkeskusten kaapelit ja irrottaa keskuksset. Sitten pöytää piti purkaa ja jalat katkaista ennen kuin se saatiin siirrettyä ahtaiden käytävöiden läpi ulos kuor-mattavaksi."*

Vapaa-aika oli sisällöltään tuohon aikaan hie-man erilainen kuin nykyään. Tästä käy esimerkkinä 53. kadettikurssin aselajijakso Ilmatorjunta-koululla, josta silloinen kadetti Pentti Vuori ker-toi: *"Olimme aselajijaksolla Ilmatorjuntakoululla kesästä 1968 maaliskuuhun 1969. Kadetti-joukkomme oli Jolulan Paavo, Lehden Kalevi, Loikkasen Juhani, Marttisen Yrjö, Sipin Kalervo, Vainion Kari ja minä itse. Vietimme paljon va-paa-aikaamme puustellissa tekemällä siellä eri-laisia kunnostustöitä. Tosi iso projekti oli Hel-singin pääpaloasemalta tuotujen sodanaikaisen Helsingin ilmatorjunnan johtokeskuksen tulen-johtotasojen esittelykuntoon saattaminen. Ta-sojen pohjana olleet kartat, ruudukot ja muut piirrokset olivat melko huonossa kunnossa ja me kadetit saimme tehtäväksi niiden uudelleen piirtämisen. Se oli hektistä aikaa. Työmme tu-lokset ovat edelleen nähtävissä museolla*

Kapteenin puustelli Ilmatorjuntamuseon avajaispäivänä 15.11.1968.

Helsingin ilmatorjunnasta kertovassa osastossa, missä tasopöydät ovat autenttiset sotien ajalta, mutta lasien alla olevat ruudukot meidän piirtämiämme, mutta kylläkin tarkasti alkuperäisten mukaan kopioituja. Vapaaehtoinen talkootyömme palkittiin sitten marraskuussa, kun saimme osallistua kutsuvieraille järjestettyyn Ilmatorjuntamuseon avajaistilaisuuteen sotilaskodissa. Seuraavan kerran tieni johti Ilmatorjuntamuseolle 4.6.1969, kun museo avattiin yleisölle. Olin silloin rykmentissä palveleva nuori luutnantti. Juhlat olivat hienot ja arvokkaat, soittokuntakin oli paikalla ja kaikki merkittävät sodankäyneet ilmatorjuntamiehet ja myös valonheitinlotat. Museo tuli sitten myöhemmin hyvinkin tutuksi, sillä syyskesällä 1970 sain siirron opetusupseeriksi Ilmatorjuntakouluun.”

Kapteenin puustellin näyttelytilat valmistuivat esittelykuntoon marraskuussa. Museon avajaiset pidettiin varuskunnan sotilaskodissa kutsuvieraille 15.11.1968. Ilta-Sanomien ennakoivan kirjoittamalla jo 14.11: ”Unelma it-museosta toteutuu. Ilmatorjuntamiesten pitkän ajan unelma, oman aselajimuseon henkiinherätys on toteutumassa. Ensimmäisessä muodossaan it-museo oli jo 1950-luvun Santahaminassa. Ilma-

torjuntajoukkojen siirtyminen Santahaminasta Hyrylään toi esille kysymyksen museokaluston siirtämisestä sinne. Suunnitelmat on saatu toteutumaan. Nyt on saatettu päätökseen suunnittelun ensimmäisen osa, johon kuuluu esittelymateriaalin näytteillepano sisätiloihin. Seuraavaksi on tarkoitus kohentaa ulkoalueita raskaan kaluston esittelyä varten,,,”

Museoalueen pihapiiri oli kuitenkin vielä aitaamatta eikä lähestyvän talven takia tykkikalustoa ollut laitettu esille piha-alueelle. Seuranneen talven aikana Pamppunen ja Perkiönmäki kiersivät eri tahoilla etsimässä museoon sopivaa kalustoa. Sitä löytyikin, mutta kaikkea ei kelpuutettu. Perustana valittavalle välineistölle oli, että se oli ollut ilmatorjuntatehtävissä ja että se ei ollut liiaksi tilapäisluonteista. Tällä perusteella kehittämistoimikunta ei kelpuuttanut mm. saatavissa ollutta lentokonetta museoon. Panssarijuna olisi myös ollut saatavissa, mutta sen katsottiin paremmin sopivan Panssari-museoon, joka vuonna 1961 oli avattu Parolaan. Piha-alue valmistui keväällä ja pian olivat tykit ja tulenjohtolaitteet näyttelyasemissa. Kesäkuun alussa kaikki oli valmista. Museo avattiin yleisölle juhlallisesti puolustusvoimien lippujuhla-

Ilmatorjuntamuseon avajaistilaisuus 15.11.1968 sotilaskodissa. Puhumassa Ilmatorjuntakoulun johtaja, everstiluutnantti Lauri Pamppunen.

päivänä 4.6.1969 ja se oli yleisölle auki päivittäin, mutta vain kesäajan eli syyskuun loppuun asti. Yleisö osoitti myös tuntuva kiinnostusta museota kohtaan, sillä ensimmäisenä aukiolo-kesänä museossa vieraili yli 6 000 kävijää.

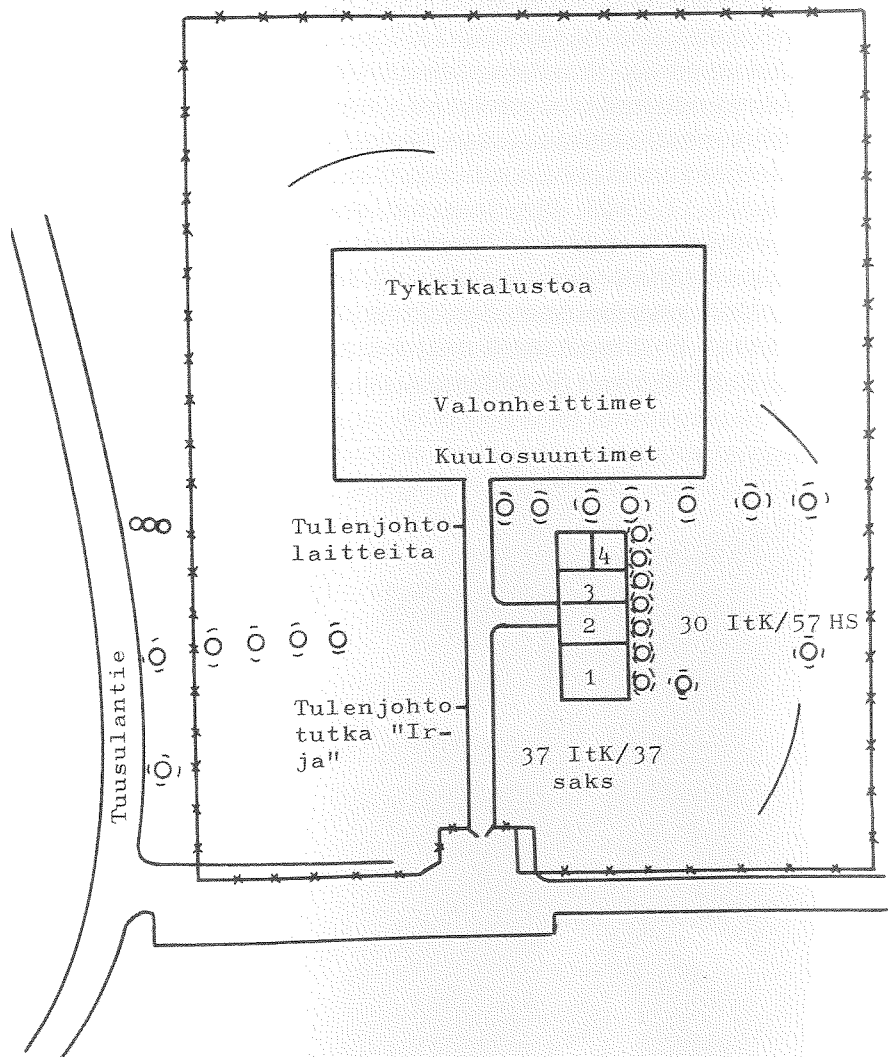
Kapteeni Rainer Perkiönmäki kuvasi museon alkutaivalta Hyrylässä seuraavin sanoin: "Museoesineiden määrä on sangen runsas. Niinpä tykki-piha tykkeineen, valonheittimien sekä kuulosuuntimien muodostaa erään mielenkiintoisen kokonaisuuden. Museorakennuksen edessä on ilmatorjuntapanssarivaunu, tutka, ym. Vanhassa Kapteenin puustellissa, nykyisessä peruskorjatussa museorakennuksessa, on viisi huonetta, jotka laajan esineistönsä ja runsaiden valokuvien avulla kertovat katselijalleen ilmatorjunta-asetajien kehityksestä.

On usein ollut liikuttavaa todeta, kuinka sodanaikana ilmatorjunnassa palvellut isä katselee hartaudella tykkiään ja selostaa omille pojilleen, kuinka hän oli tällaisen tykin suuntaajana ja kuinka hän tähtäimen läpi näki tulita syöksevän viholliskoneen vinhaa vauhtia tulevan hänen jaostaan kohti. Pojat eivät vain malta kuunnella isää, sillä he veivaavat välineiden käsipyyriä ja työntävät päänsä kuulosuuntimien kuulokkeiden väliin todeten äänen voimistumisen. Kuulijaksi jää äiti, jolle muistuu mieleen kirjeet sinne jonnekin, ja tytär, joskin hänkin haluaisi tempautua mukaan poikien villiin leikkiin.

Nyt kun on päästy siihen vaiheeseen, että kaikki näyttää olevan kunnossa, sopisi olettaa, että museon kehittämistyö on lopussa. Näin ei kuitenkaan ole siitä yksinkertaisesta syystä, että kalustoa tulee lisää ja tilaa tarvitaan. Ajan kuluessa tulee alueelle jaoksen tuliasema korsuineen, tykkipoteroineen ja muine kaivantoineen sekä uusi käyttöön paremmin sopiva rakennus."

Juuri ovensa avanneen Ilmatorjuntamuseon keskeiset osat

olivat Kapteenin puustelli, jossa oli laskinhuone, tykkihuone, torjuntakeskushuone ja ampumatarvikehuone, sekä puustellin itäpuolella oleva tykki-piha, missä oli esillä raskas kalusto: raskaat tykit, valonheittimet ja kuulosuuntimet. Puustellin edessä oli myös tulenjohtolaitteita, kuten "Irja"-tulenjohtotutka, ja rakennuksen länsipäässä nurmikolla oli "tuliasemassa" saksalainen 37 ItK/37 sekä takana sveitsiläinen 30 ItK/57 Hispano. Kokonaisuudessaan museoalue oli noin 100 m x 130 m eli hieman yli hehtaarin suuruinen. Myöhemmin valmistui myös lipunmyyntikoju.

PIIRROS ALUEESTA

Selitteet:

- 1 Laskinhuone
- 2 Tykkihuone
- 3 Torjuntakeskushuone
- 4 Ampumatarvikehuone

Ilmatorjuntamuseon alue vuonna 1969.

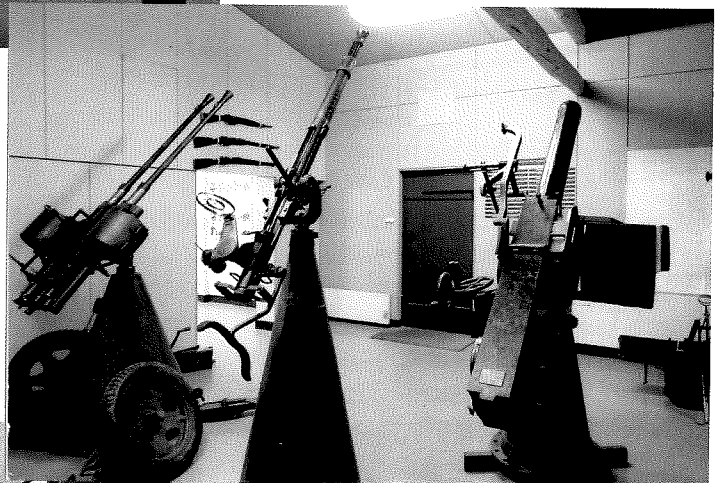
Puustellirakennuksen huonejärjestys piirroksen mukaisesti

4. Ampumatarvikehuone

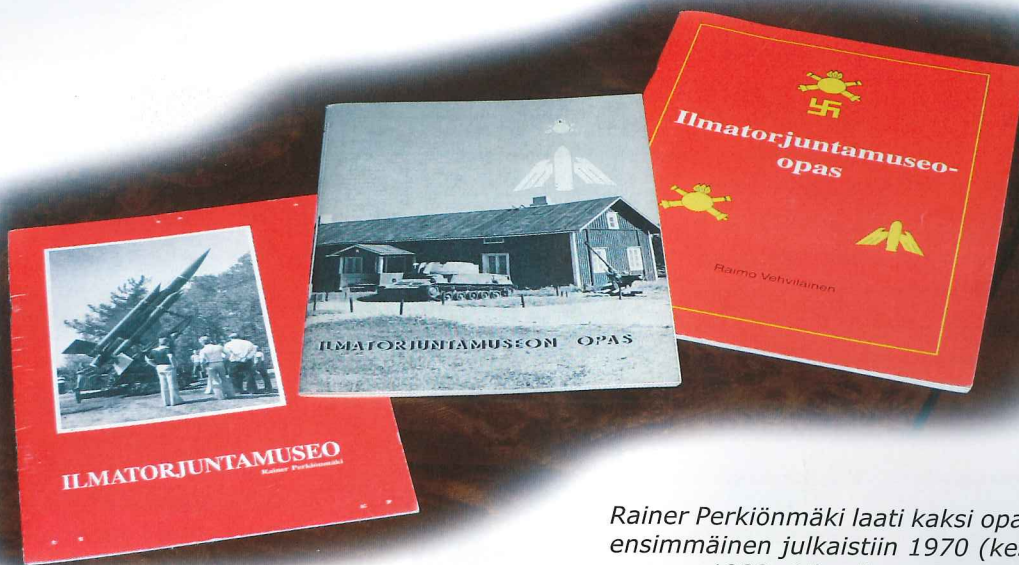

3. Torjuntakeskushuone

2. Ulko-ovesta tultiin tykkihuoneeseen.

1. Laskinhuone

Rainer Perkiönmäki laati kaksi opasta, joista ensimmäinen julkaistiin 1970 (keskellä) ja toinen vuonna 1982. Oikealla on Raimo Vehviläisen tekemä opas vuodelta 1997.

Ilmatorjuntamuseotoimikunta sai aikaan myös ensimmäisen 60-sivuisen museo-oppaan. Sen tekijä oli Rainer Perkiönmäki. Oppaan alkusivuilla esiteltiin "välähdyksiä ilmatorjunnasta", jonka jälkeen esiteltiin museossa esillä oleva ja sinne lähiaikoina tulossa oleva kalusto järjestyksessä tulenjohtolaitteet, tykit, torjuntakeskushuone ja ampumatarvikehuone. Museo-oppaan toinen uusittu painos, joka edelleen oli Rainer Perkiönmäen tekemä, julkaistiin vuonna 1982.

Ilmatorjuntasäätiö ottaa museovastuun

Ilmatorjuntamuseon kehittämistoimikunta oli päässyt ensimmäiseen osatavoitteeseen. Se oli tehnyt aselajin hyväksi suuren työn, jonka ainoana kannustimena oli ollut innostus aselajin välineistön esittelykuntoon saattamiseen ja historian tallentamiseen jälkipolville. Nyt tuli järjestää museon hallinto ja työn jatkuminen. Toimikunta esitti Ilmatorjuntasäätiölle, että se ottaisi hoitaakseen museon talouden ja toiminnan juridisena henkilönä. Vuorineuvos Aarne J. Aarnion johtama Ilmatorjuntasäätiö oli ollut aktiivisesti mukana kehittämistoimikunnassa ja tukenut hanketta taloudellisesti. Säätiön toimintakertomuksen mukaan museotyötä oli tuettu vuonna 1969 yhteensä 4055 markalla: Ilmatorjuntamuseon julkistamiseksi 250 markkaa, Ilmatorjuntamuseon kaluston kunnostamiseksi 500 markkaa ja kuluina lisäksi Ilmatorjuntamuseon kehittämiseen ja yleisöpalveluun 3305 markkaa. Oli näin ollen luonnollista, että se koko maan

kattavana järjestönä ottaisi juridisen ja taloudellisen vastuun Ilmatorjuntamuseosta. Tähän säätiö myös mielihyvin suostui. Sen toimintakertomuksessa todetaan, että "Ilmatorjuntamuseotoimikunta sai kesällä -69 valmiiksi toteuttamistyön ensimmäisen vaiheen ns. kapteenin puustellin ja sen lähiympäristön sekä edustavan esineistön kunnostamisen ja järjestelyn. 1.6.1969 se jätti museosta vastuun sekä Hyrylän varuskunnan joukko-osastoille että Ilmatorjuntasäätiölle, jotka muodostivat ns. hoito-toimikunnan."

Kehittämistoimikunnan työtä jatkava hoito-toimikunta oli organisaatioltaan edeltäjänsä kevyempi. Sen ensimmäinen puheenjohtaja oli Ilmatorjuntakoulun silloinen johtaja, everstiluutnantti Veikko Rantalainen. Kapteeni Rainer Perkiönmäki jatkoi uudenkin toimikunnan sihteerinä, ja jäseniä olivat majuri Pentti Palmu Ilmatorjuntasäätiön edustajana ja sotilasteknikko Ilpo Naapila Hyrylän varuskunnan edustajana. He hoitivat museota omien virkatehtäviensä ohella. Suuremmat työt tehtiin kantahenkilökunnan talkoilla Helsingin Ilmatorjuntarykmentin tukiessa varusmiestyövoimalla sekä kuljetus- ja korjaamo-palveluilla palvelustehtävien sallimissa rajoissa. Hoitotoimikunnan avainhenkilöt olivat Ilmatorjuntakoulun henkilökuntaa, sillä museoalue ja näytteille asetettu kalusto oli puolustusvoimien omaisuutta, ja oli museon hoidon kannalta luontevaa ja järkevää, että se jossain muodossa kytkeytyi puolustusvoimiin. Tämä kytkös lanke si Ilmatorjuntakoululle ja vakiintui jatkossa käytännöksi.

ILMATORJUNTAMUSEO HYRYLÄ

Museotoiminta vakiintuu

Ilmatorjuntamuseo oli avauskesän jälkeen auki viisi kuukautta vuodessa – toukokuun alusta syyskuun loppuun. Pääsylippujen myyntiä ja alueen valvontaa hoiti vuorolistan mukaisesti kaksi rykmentin asettamaa varusmiestä. Pääsylimun hinta oli markka aikuisilta ja 50 penniä lapsilta. Lipputulot talletettiin Ilmatorjuntasäätiölle käytettäväksi museon toimintamenoihin. Museossa kävijöitä oli 5 000–7 000 henkilöä vuosittain.

Ongelmia tuotti alkuvaiheessa hygienia ja valvonta. Erkki Vuorenmaa muisteli kevättalvella 2011 tuota aikaa: *"Museovieraat joutuivat joskus kiusalliseen tilanteeseen, koska museoalueella ei ollut lainkaan WC:tä. Ongelman ratkaisu jäi minun hoidettavakseni. Ratkaisu oli että suunnittelin ja itse rakensin museoalueen kaakkoiskulmaan "puuseen". Juokseva vesi jäi kuitenkin edelleen puuttumaan. Valvonta oli myös puutteellista. Kaikkea näyttelyesineistöä ei saatu vitriineihin tai vastaaviin tiloihin, ja valitettavasti helposti irti saatava pieni irtaimisto hävisi kävijöiden taskuihin. Esimerkiksi eversti Pekka Jokipaltion virkapuvussa kiinni olleet merkit vain katosivat. Sama vandalismi kohdistui myös ulkona olevaan raskaaseen kalustoon. Mittaritauluja rikottiin ja helposti irti saatavat pienosat katosivat."*

Kapteeni Perkiönmäki kirjoitti Ilmatorjuntamuseosta artikkelin vuoden 1972 Ilmatorjuntapääsi-lehteen, jossa hän mm. toteaa: *"Kulunut kesä oli neljäs museomme historiassa. On mielekästä selailta vieraskirjaa ja todeta, että*

kävijöitä on kaikkialta maastamme. On pakko todeta, että museon olemassaolo tiedetään. Oman kokonaisuuden muodostavat myös ulkolaiset kävijät, joita kuluvana kesänä on ollut Malajilta saakka, saksalaisista vieraista puhumattakaan. Erään haittatekijän muodosti kuitenkin toukokuussa ollut linja-autonkuljettajien lakko, jonka seurauksena koululaisvierailut jäivät vähäisiksi. Uutta museovälineistöä on saatu 76 itk/m27, joten museossa on nyt kaikki mallit 1920-luvun lopulla hankituista Bofors-tykeistä. Yleisöpalvelua on haluttu tehostaa sillä, että kovaäänisistä tulee ulos museon esittelyteksti. Tämä onkin osoittautunut sangen käytökelpoiseksi asiaksi. Opastus etenee samalla nopeudella kuin museovieraat kulkevat esittelykohteelta toiselle."

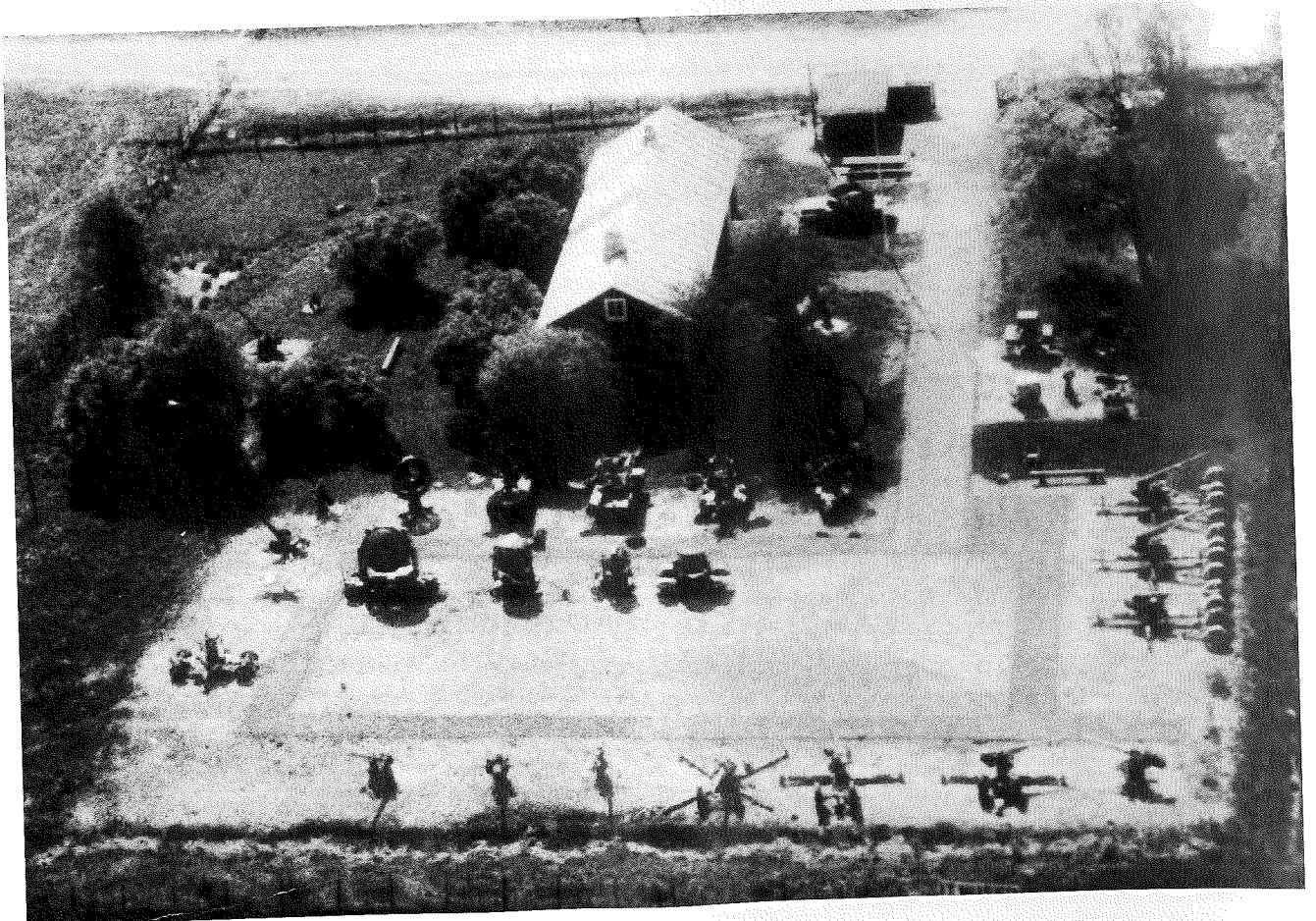
Tämä kyseinen artikkeli oli samalla Rainer Perkiönmäen "testamentti" seuraajalleen. Hän päättää kirjoituksensa seuraavin sanoin: *"Sanotaan, että jokin asia voi tarttua vaatteisiin. Minun on pakko myöntää, että vuosien varrella museoate on iskenyt minuun ja siitä on tullut vapaa-ajan harrasteeni. Syy tähän lienee varsin yksinkertainen. Olenhan ollut mukana Ilmatorjuntamuseon kehitystyössä sen alusta alkaen. Nähty ja kokenut miten työ on tuonut tuloja. Voisiko silloin olla innostumatta? On myös huomattava, että museoesineiden etsiminen on minulle ollut virkatehtäväni vuoksi helpompaa kuin monelle muulle. Välineistön kunnossapito on voitu hoitaa luomalla hyviä suhteita. Mainostaminen on ollut kanto kaskessa, sillä sen tekeminen käytännöllisesti katsoen ilman varoja on ollut sangen vaikeaa. Yleisöpalvelua aja-*

tellen kirjoitin 70-sivuisen opaskirjan, joka sai ainakin kirjoittajan tuntemaan syvää mieltymystä kutakin esinettä kohtaan. Olivathan jurot rautamöhkäleet saaneet oman historiikkinsa, joista on ollut hauska kertoa muille ja tänä kesänä myös nauhalle, josta se on museovieraiden kuultavissa. Olen ehkä hiukan omahyväisesti kertonut tekemisistäni. Tämän teen tietoisena siitä, että omalta osaltani olen päässyt haluamaani tavoitteeseen. – Seuraajallani on valmiit systeemit, joista hänen on suhteellisen helppo jatkaa. Minun ideani alkavat olla lopussa. Siksi tarvitaan uusi mies ja uudet aatteet. Menestystä hänelle. Nimeä en vielä tiedä tänään, loppukesän kuulakkaana päivänä.”

Pentti Vuori muisteli 1970-luvun ensi vuosia seuraavin sanoin: ”Toimin Ilmatorjuntakoulun opetusupseerina yhtäjaksoisesti vuoden 1970 elokuusta vuoden 1977 elokuuhun. Muistan hyvin miten museotouhu tuntui nuoresta automaattiasekouluttajasta aivan turhalta ja pölyt-tyneeltä touhulta. Kuitenkin jo seuraavina kesinä 1971 ja 1972 jouduin tarkistamaan kantaa-ni. Saimme nimittäin kollegani yliluutnantti Lauri Norvion kanssa kesälomatehtäväksi järjestää Ilmatorjuntakoululla oleva vanha arkisto ja

kirjastomateriaali museolle siirtoa varten. Teimme ilmatorjuntamiehen luokittelun ja merkinnät dokumentteihin. Nykyään ne ovat yhä tutuilla merkinnöillä museolla. Mutta herääminen johtui varsinaisesti siitä, että ymmärsin museoon liittyvän arkistomateriaalin arvon. Minua kiinnostivat ampumaopin dokumentit, suomalaisten ilmatorjuntamiesten tutkimukset, kokeiluraportit ja sitten erityisesti eri laskinten tehdasdokumentointi. Näistä kaikista oli hyötyä ampumaopin opetustyössä. Materiaali kuitenkin jäi säilytettäväksi Ilmatorjuntakoululle sille varattuun kellaritilaan ja valitettavasti jossain vaiheessa 1980-luvulla tapahtunut vesivahinko tuhosi suuren osan tätä materiaalia. Vuosi 1975 oli ilmatorjunnan 50-vuotisjuhlavuosi. Juhlavuoden tapahtumiin kuului museon kesäkauden avajaiset, joten valmisteluihin kuului museon ehostus. Minun osakseni osui valokuvien keruu ja veteraanihaastattelut. Haastattelin silloin mm. Uljas Marttista, mutta valitettavasti tämä valokuvamateriaali ja haastattelunauhut ovat matkan varrella joutuneet teille tietymättömille.”

Ilmatorjuntakoululla palvellut kapteeni Hannu Räsänen toimi museon intendenttinä vuosina 1973–1975. Hän kuvailee intendenttiaikaansa

Ilmatorjuntamuseo kesällä 1975.

seuraavin sanoin: *"Vuosista 1973 ja 1974 ainoa mielikuva on se, että tuurailin joskus iltaisin Karhusen Veikkoa maansiirtotöissä työpukuisten varusmiesten valvomisessa. En muista, oliko museo edes auki yleisölle säännöllisesti näinä vuosina. Intendenttiys taisi olla enemmänkin paperivirka silloin. Sen sijaan vuonna 1975 museo oli auki. Silloin oli myös muilta töiltä enemmän aikaa museolle. Siellä kuluikin runsaasti iltoja ja viikonloppuja. Esittelin usein museota vierailijoille ja rakensimme varusmiesvoimin puustellin koillispuolelle silloisen mittapuun mukaan suuren tykkipihalaajennuksen ja järjestelimme ulkona olevan tykki-, tutka- ja kuulosuunninkaluston kokonaan uudelleen."*

Tykkipihan laajennus oli tehty syksyllä 1974. Sysäyksen näihin laajamittaisiin kunnostustöihin antoivat lähestyvä ilmatorjunnan 50-vuotisjuhluvuosi (1975) sekä toisaalta jatkuvasti lisääntyvä raskas näyttelykalusto ja kaluston huono kunto. Hannu Räsäsen kirjoittamassa artikkelissa Ilmatorjunta-lehdessä 1/1975 kerrottiin tykkipihalaajennuksesta ja ulkona olevan näyttelykaluston huonosta kunnosta otsikolla "Pihapiiri ja kalusto kuntoon". Näin intendentti Räsänen luonnehti tilannetta: *"Tähän mennessä suoritetuista töistä on suurin urakka ollut tykkipiha-alueen laajentamisessa. Kuten jo museota perustettaessa olivat tässäkin työssä suuriarvoisena taloudellisena apuna ulkopuoliset tukijat. Eräässä vaiheessa tuli esille ajatus koko tykkipihan asfaltoimisesta, mutta toistaiseksi eivät museon varat siihen riittäneet. Alue on myös saanut ympärilleen orapihlaja-aidan. Juhlavuotta se ei juniorikokonsa vuoksi vielä enemmälti juhlista, mutta muutaman vuoden kuluttua ovat tulokset näkyvissä. Sen sijaan kukka- ja puutarhaistutuksia on luvassa jo kevään aikana. ... Toinen suuri savotta on itse tykki-, valonheitin- ja kuulosuunninkalusto. Runsa osa laitteista on suoraan 'Raateen' jäljiltä. Kun ilkeä ja säätekijät ovat vuosien mittaan antaneet oman lisänsä, kunnostustyötä todella riittää."*

Myös itse rakennuksista yritettiin pitää huolta. Ilmatorjuntakoulu teki vuonna 1974 puolustusministeriölle perustellun kirjallisen esityksen museon sisällyttämisestä puolustusvoimien vuosikorjausten piiriin. Puolustusministeriön vastaus oli kuitenkin kielteinen ja tilanne jatkui entisellään. Puolustusministeriö hallinnoi valtion omistamaa rakennusta, salli sen käytön museotarkoitukseen, mutta toiminta ei saanut aiheuttaa sille mitään kustannuksia.

Vuonna 1975 Ilmatorjuntamuseon ainutlaatui-

nen arkisto siirrettiin paloarasta Kapteenin puustellista Ilmatorjuntakoululle kellarikerroksessa olleeseen varastohuoneeseen. Siirtoa perusteltiin myös sillä, että täällä aineisto olisi helpommin tutkijoiden saatavilla, mikä pitikin paikansa. Ikävä kyllä varotoimenpide ei pitänyt paikkaansa, sillä suuri osa tästä ainutlaatuisesta arkistosta tuhoutui Ilmatorjuntakoulun kellaritiloissa myöhemmin tapahtuneessa vesivahingossa.

Ilmatorjunnan 50-vuotisjuhlavuoden ohjelmaan kuului museon tavallista juhlallisemmat kesäkauden ovenavajaiset 10.5.1975. Kutsuvieraat saattoivat silloin todeta museon ottaneen taas yhden askelen eteenpäin. Hannu Räsäsen mainitsema tykkipihalaajennus ja esittelykaluston uudelleen järjestely oli toteutettu, alue siistitty ja puustelli oli saanut ovenvartijaksi Lohtajan ilma-ampumaleirillä leiriaukiolla olleen Putilovtykin. Toinen ovenvartija – ilmatorjuntapanssarivaunu – oli sekin entistä ehompi saatuaan lavetilleen varsinaisen aseensa eli siihen kuuluneen 40 mm:n Bofors-kanuunan.

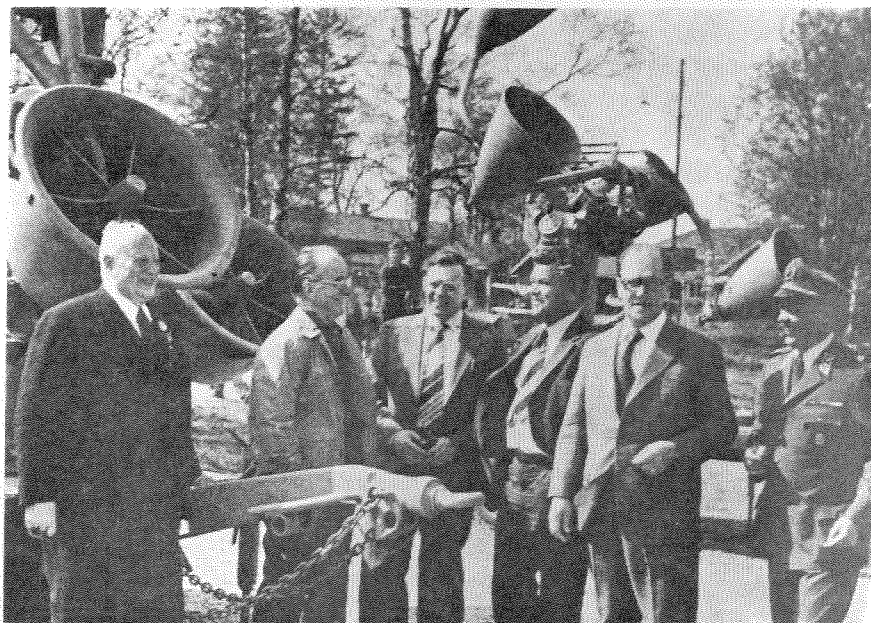
Vasemmalta 200 kg:n sirpalepommi, 1000 kg:n miinapommi ja 280 mm:n tykin kranaatista tehty lentopommi.

10. 5. 1975 Ilmatorjunta- museon avajaiset Hyrylässä

● Yleisöä Ilmatorjuntamuseon avajaisissa Hyrylässä. Sotilaspuikuiset vasemmalta ev S Rajas, evl R Ahonen, evl K Kankaanpää sekä kenrl K Halmevaara.

● Ilmatorjuntaveteraaneja kuulo-suuntimen edessä. Vasemmalta kapt A Lindroth, maj P Paakkonen, ylil M Kailari, ev V Järvelä, maj A O Rahela sekä evl R Ahonen.

Ilmatorjuntamuseon juhlalliset kauden avajaiset oli ilmatorjunnan 50-vuotisjuhlavuoden avajaistapahtuma. Kuva Ilmatorjuntaupseeri-lehdestä.

Museaalisuus voimistuu

Everstiluutnantti Väinö Raatikainen määrättiin kesällä 1976 Ilmatorjuntakoulun johtajaksi ja samalla hänelle lankesi museon hoito-toimikunnan puheenjohtajuus. Hän tarttuikin aktiivisiin otteihin museotoimintaan. Ensimmäisiä toimenpiteitä oli tiedostaa, mikä oli Ilmatorjuntamuseon merkitys ja tehtävä, ja tätä tietä lähteä järjestelmälliseen museovälineistön keräämiseen. Samalla välineelle oli saatava "perintö". Oli selvitettävä välineen tausta: missä se oli tehty, missä sitä oli käytetty, kuka sitä oli käyt-

tänyt ja miten laajassa käytössä väline on ollut meillä ja muualla. Näin museo "heräisi eloon", rupeaisi kiinnostamaan ja ennen kaikkea välittäisi jälkipolville elävästi ilmatorjuntamme historiaa. Kokonaisuudessaan museon tulisi olla esittelevä, aktiivinen, toimiva, kehittyvä ja tutkiva laitos.

Tähän pääsemiseksi tarvitaan toiminnallisia, taloudellisia ja henkilöresursseja. Siinäpä haasteita kerrakseen, sillä museon tilat olivat hyvin rajalliset, taloudelliset mahdollisuudet vieläkin rajoitetummat ja henkilöresurssit lähes täysin vapaa-aikana tapahtuvan vapaaehtoisen työn varassa.

ILMATORJUNTAKOULU

Hyrylä, 13.8.1974

N:o 633 /Knto- ja koulusto/16a

Asia esitys rak 52:n sisällyttämiseksi vuosikorjämäärärahojen piiriin

Viite keskustelu hallitusneuvos P Heikkilä - evl R Ahonen

Puolustusministeriö

HELSINKI

Ilmatorjunta-aselajin täyttäessä v 1975 50 vuotta, joutuneen Hyrylän ns. vanhaan kapteenin puustelliin (rak n:o 52) sijoitettu Ilmatorjuntamuseo yleisön erityisen mielenkiinnon ja tutustumiskäyntien kohteeksi.

Rakennus varattiin aikanaan (PlM:n kirj n:o 2031/305/Kiint/66/13.7.1966) Ilmatorjuntamuseon käyttöön sillä nimenomaisella ehdolla, ettei rakennuksen kunnostaminen museon käyttöön aiheuta puolustuslaitokselle kustannuksia. Talkootyön sekä eräiden yksityisten ja yhteisöjen lahjoitusten turvin rakennus saatiin kunnostetuksi niin, että museo aloitti toimintansa v 1969.

Rakennuksen nykykunto edellyttäisi jonkin verran korjaus- ja kunnossapitotoimenpiteitä mm katon ja ikkunapuitteiden osalta ja alueelle sijoitettu tilapäinen käymälärakennus tulisi korvata asianmukaisella viemäriverkostoon liittyvällä vc:llä, kuten rakennusmestari Erkki Tiira on 10.6.1974 esittänyt (kopio liitteenä).

Kun Ilmatorjuntamuseolla itsellään on verraten rajalliset taloudelliset mahdollisuudet asiantilan korjaamiseksi ja kun museo olemassaolollaan arvokkaalla tavalla palvelee maanpuolustuksen asiaa, esitetään, että puolustusministeriö sisällyttäisi ko rakennuksen Tuusulan kiinteistöhoitopiiriin kunnossa pidettäviin rakennuksiin tai muulla sopivalla tavalla edesauttaisi museon toiminnan jatkuvuuden turvaamista.

Koulun johtaja
Everstiluutnantti

Tiedoksi
Tuusulan Kiinteistöhoitopiiri

Raino Ahonen
Raino Ahonen
3/RA/OJ

Ilmatorjuntakoulun perusteltu esitys museon saamiseksi puolustusministeriön kiinteistöhoiton piiriin.

Tammen istutus puustellin eteen. Vasemmalta museonhoitaja, sotilasmestari Erkki Vuorenmaa, lahjoittaja, metsänhoitaja Vilho Raatikainen ja Ilmatorjuntakoulun johtaja, everstiluutnantti Väinö Raatikainen.

Kun haasteet olivat selvillä, tartuttiin toimeen. Museoalue kaipasi maisemointia ja istutuksia, joten Raatikainen ja Vuorenmaa matkasivat Evon metsäkoululle, jossa Raatikaisen veli oli johtajana, ja saivat mukaansa parikymmentä parimetristä jalokuusen tainta sekä muutaman lehtipuun taimen. Kuuset istutettiin museoalueen rajalle ja lehtipuut puustellin ympäristöön. Samalla matkalla käytiin myös Lievestuoreen varikolla katsastamassa, olisiko siellä museolle luovutettavaa kalustoa.

Vuonna 1977 museotoimikunta kävi neuvotteluja pääesikunnan taisteluvälineosaston kanssa sotien aikaisen kaluston saamiseksi museoon, teki aloitteen stipendistä välineistön tutkimisen ja konservoinnin kehittämiseksi sekä arkistomateriaalin järjestämiseksi ja esitti puolustusministeriölle museoalueen laajentamista 4 000 m²:llä. Kesällä 1977 museo oli auki vakiintuneen käytännön mukaan toukokuun alusta syyskuun loppuun ja silloin tehtiin museolla ahkerasti kunnostustöitä. Museon hoitotoimikunta lupasi esittää vuoden 1978 aikana museon kehittämissuunnitelman, jotta museon Hyrylä-vaiheen 10-vuotisjuhlaa voitaisiin keväällä 1979 viettää tyytyväisyyttä tuntien.

Museoalueen jatkosuunnittelua ja lisärakentamista varten Ilmatorjuntasäätiö asetti hoitotoimikunnan lisäksi rakentamistoimikunnan. Senkin puheenjohtajana toimi Väinö "Tysse" Raatikainen. Toimikunnan jäseniä olivat rakennusneuvos Alpo Heikkinen, everstiluutnantti Pentti Palmu ja arkkitehti Leo Tenhunen, joka laati kehittämissuunnitelman.

Suunnitelman toteuttamiseen oli saatava ra-

haa. Taloudellista tukea haettiin useaan otteeseen opetusministeriöltä, puolustusministeriöltä ja Suomen kulttuurirahastosta, mutta tuloksetta. Niinpä hoitotoimikunta ideoi tähän tarkoitukseen "talonmiesklubin", jonka jäseneksi pääsi 100 markan tukimaksulla. "Jäsenhankinnan" yhteydessä kerrottiin alkavasta uudisrakennusprojektista, jonka tuloksena ulkosalla oleva kalusto saataisiin katon alle. Klubin jäsenten nimet luvattiin ikuistaa museon seinälle tulevalle taululle. Vuoden 1980 syksyyn mennessä klubissa oli 93 jäsentä, joiden nimet julkaistiin Ilmatorjuntaupseeri-lehdessä 4/1980. Ilmatorjuntasäätiö päätti myös talousarviossaan vuodelle 1980 keskittää taloudelliset voimavaransa museon rakennustöihin. Tämä tuotti myös pitkään toivotun tuloksen. Syksyllä 1980 puustellin viereen valmistui kaksi näyttelykatosta, jotka seuraavan vuoden keväällä maalattiin ja niihin asetettiin näytteille tulenjohtovälineitä. Kesällä 1981 rakennettiin alueen ympäri myös uusi verkkoaita. Talonmiesklubin jäsenet, pitkälti toistastaa museotoiminnan tukijaa, ja säätiö olivat jälleen antaneet arvokasta tukea museotoimintaan.

Haluttiin kuitenkin tehdä paljon enemmän. Everstiluutnantti Mikko Virrankoski, joka vuoden 1981 alussa oli tullut Ilmatorjuntakoulun johtajaksi ja täten hoitokunnan puheenjohtajaksi kirjoitti Ilmatorjuntaupseeri-lehden numerossa 3/1981: "... Syksyllä tehdään vielä koko alueen käyttösuunnitelma käsittäen viemäroinnin, tiestön, täyttömaan ajon, puuston istutuksen, lisärakenteiden sijainnin, kaluston uudelleen sijoittelun, sosiaalisten tilojen, paikoitusalueen,

Näyttelykatosten työmaakokous 20.10.1980. Vasemmalta Kalervo Huuhka, Raimo Vehviläinen, Väinö Raatikainen, Natunen (selin), Leo Tenhunen, Petteri Nyman ja Erkki Tiira. Oikealla katokset valmiina 30.11.1980.

Museon "talon- miehet"

□ □ □ Ilmatorjuntamuseon "talonmiesklubiin" voit liittyä 100:— tukimaksulla. Täten tuet alkanutta uudisrakennusprojektia, jonka tuloksena aikaisemmin ulkosalla ollut kalusto saadaan katon alle. Klubin jäsenten nimet ikuistetaan museon seinälle tulevalle taululle.

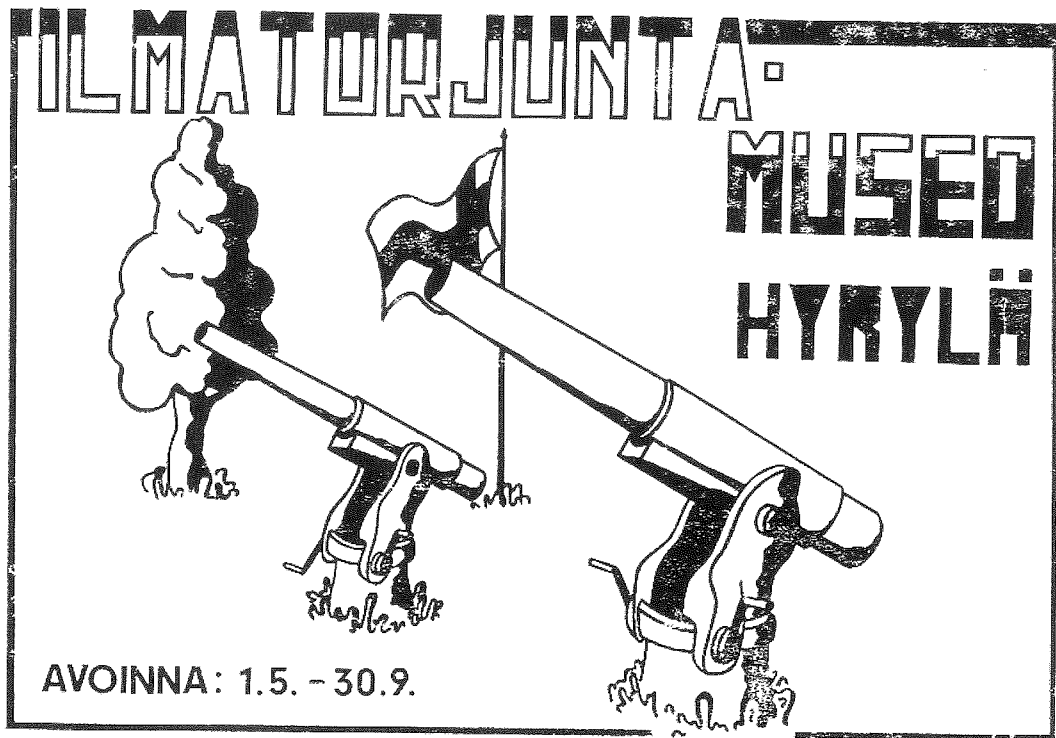
Syyskuun loppuun mennessä oli klubissa seuraavat 93 jäsentä:

Aarne Aarnio
Pentti Aarnio
Leo Ahlbom
Eino I. Alitalo
Arto Aremo
Kristian von Bonsdorff
Per-Erik Floman
Pentti Grönberg
Pertti Hahl
Erkki Heikinheimo
Hannu Heimonen
Aimo Heinaro
Matti Heinänen
Hannu Hiirla
Eino Hirva
Solmu Hirvikallio
Carl-Olof Homen
Väinö Hulkkonen
Kalervo Huuhka
Antti Hyypiä
Åke Jankola
Jarl Jarkka
Matti Kailari
Eemeli Kaipainen
Kalervo Kankaanpää
Gunnar Kapanen
Pentti Karanko
William Karila
Jouko Keponen

Ukko Kivi-Koskinen
Paavo Koivuvaara
Tuomo Kunnas
Antti Kuokkanen
Jorma Lahtinen
Jorma Lakkonen
Jalmari Lapinleimu
Jaakko Lassila
Kullervo Lehtonen
Yrjö Lehtonen
Matti Lepistö
Mauno Leppänen
Ahti Lohivesi
A.K. Loimaranta
Heikki Maaniemi
Heikki Manner
Uljas Marttinen
Teuvo Musto
H.E. Muttilainen
Martti Muurinen
Toivo Muurinen
Arvo Niemi
Matti Niemispelto
Lasse Nikkanen
Sulo Nurto
Jorma Oksanen
Reino Oksanen
Lars Olander
Pentti Paakkanen
Aleksi Palermaa
Hugo Pekonen
K.H. Pentti
Reino Pietilä
Hannu Pohjanpalo
Kyösti Pulliainen
Väinö Raatikainen
Esko Raessalo
Olavi Rahela
Pauli Rainio
Sakari Rajas
Veikko Rantalainen
Lauri Rautio

Birger Rautvuo
Heikki Reenpää
Pentti Riikkala
Olavi Salmo
Reino Salonen
Matti Santavuori
Lars Schöldström
Olavi Seppälä
Tuomo Sihvonen
Olavi Sipilä
Allan Soiniemi
Pentti Somerto
Jouko Suni
Antti Sutinen
Erkki-Juhani Taipale
Asko Tarkka
Erkki Tarvainen
Leo Tenhunen
Jorma Teriö
Martti Teräsalmi
Kalle Toikka
Aimo Toivola
Eino Tunkelo
Eino Vainio
Petri Vainio
Teppo Valanne
Aarne Westerlund
Eero Vihanto
Yrjö Viitala
Auvo Villanen
Mikko Virrankoski
Rakennustoimikunta ja säätiö kiittävät asiaan positiivisesti suhtautuneita. Talonmiehiä tarvitaan vielä lisää. Käytännön toimenpiteenä on satasen pano Ilmatorjuntasäätiön tilille KOP — Helsinki — Keski-Töölö No 101260 — 95712 tai puhelinsoitto Esko Raessalolle (90) 847 153.

□
ER

Tervetuloa museoon!

□ □ □ Ilmatorjuntamuseo avattiin jälleen yleisölle toukokuun alussa. Samalla se aloitti toisen vuosikymmenensä Hyrylässä. Museo on saavuttanut tähänastisena toiminta-aikanaan vakiintuneen aseman Tuusulan nähtävyyksien joukossa. Vuosittainen maksaneiden kävijöiden määrä on asettunut n. 6000:n paikkeille. Edellisten lisäksi joka vuosi on museolla vierailut useita kymmeniä puolustusvoimien ja maanpuolustusjärjestöjen seurueita, jotka eivät näy tilastoissa.

Kuluneen vuoden aikana ovat jälleen useat yksityishenkilöt muistaneet museoa lahjoittamalla kirjallisuutta, valokuvia jne. Puolustusvoimilta on saatu mm. ensimmäinen Suomessa ammuttu ilmatorjuntaohjus.

Museon tilat on jo vuosia sitten todettu liian pieniksi ja käyttötarkoitukseensa osittain soveltumattomiksi. Tästä johtuen museo ei ole voinut ottaa vastaan kaikkea sille tarjottua näyttelyesineistöä. Tänä kesänä aloitettavaksi suunnitellulla katosten rakentami-

sella saadaan tilannetta parannetuksi.

Suunnatessanne matkanne Helsingin seudulle kannattaa ohjelmaa suunnitella huomioida Tuusulanjärven tienoolla useita nähtävyyksiä.

Ilmatorjuntamuseo on avoinna vierailijoille touko- ja syyskuussa arkisin klo 12.00—18.00 ja pyhäpäivisin klo 10.00—18.00 sekä kesäelokuussa arkisin klo 12.00—20.00 ja pyhäpäivisin klo 10.00—20.00.

TERVETULOA!

□

Museomainos Ilmatorjuntaupseeri-lehdessä 2/1979.

Museo tienhaarassa

Ilmatorjuntamuseon Hyrylässä olon 15-vuotisjuhlat pidettiin 4.6.1984. Päivä oli kauniin kesäinen ja paikalla oli runsas kutsuvierasjoukko – yli kolmesataa juhluvieraista. Tervehdyssanat esitti varuskunnan päällikkö, eversti Rauli Helminen todeten Hyrylän varuskunnan pitkät perinteet, joihin kuului myös museorakennus, yli 250 vuotta vanha puustelli. Museon historiikin esitti juhlassa hoitotoimikunnan puheenjohtaja, everstiluutnantti Mikko Virrankoski.

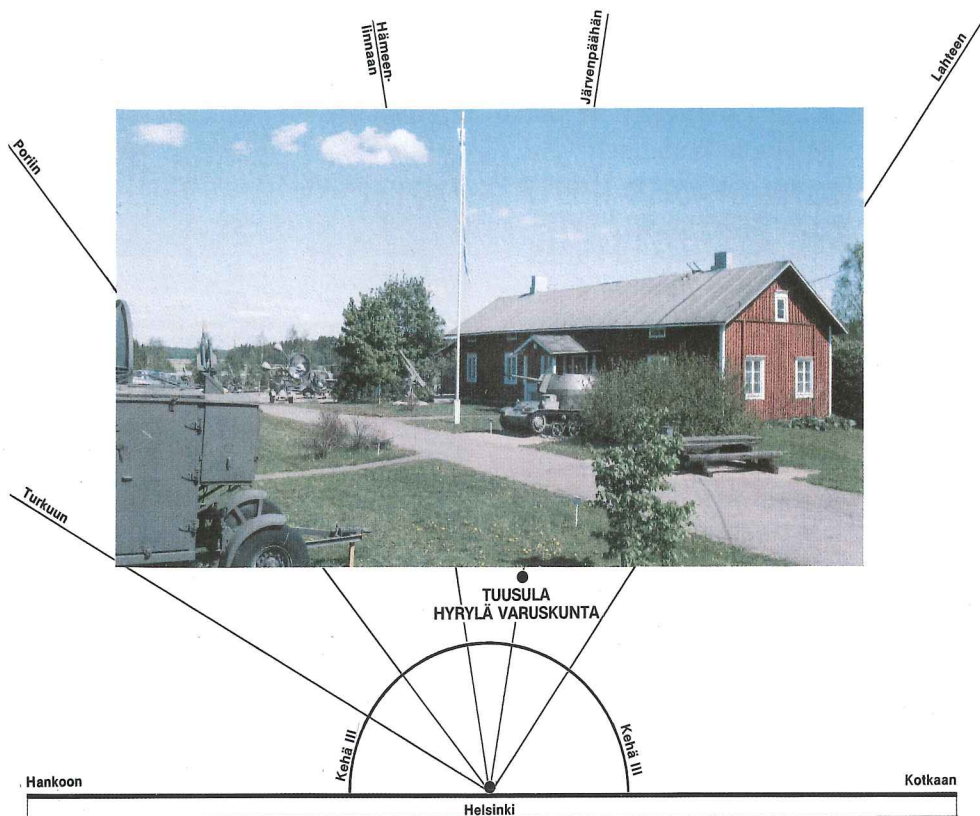
Museon toimintaperiaate oli säilynyt samana kuluneet 15 vuotta. Ilmatorjuntakoulun johtaja oli perinteisesti ollut museon hoitotoimikunnan puheenjohtaja ja pitänyt huolen museon aukioloista kesäaikaan sekä museokaluston kunnosta. Käytännön toimia oli hoitanut museon hoitaja tai intendentti. Rakennustoimikunta oli vastannut museoon liittyvistä rakennustöistä ja Ilmatorjuntasäätiö, joka toimikunnat oli nimennyt, huolehti varojen ohjaamisesta museon käyttöön. Varsinaisen työn teki Helsingin Ilmatorjuntarykmentin ja Ilmatorjuntakoulun henkilökunta.

Tervehdyksen juhlassa esitti puolustusvoimien puolesta ilmavoimien komentaja, kenraaliluutnantti Rauno Meriö. Tuusulan kunnan tervehdyksen esitti kunnanvaltuuston puheenjohtaja Risto Ranta. Juhlaväen mieleen jäi Ilmavoimien

Ilmatorjuntamuseon 15-vuotisjuhlat 4.6.1984.

Yllä everstiluutnantti Mikko Virrankoski esittelee museon historian, keskellä kenraaliluutnantti Rauno Meriö luovuttamassa Fouga Magister-harjoitussuihkukonetta Ilmatorjuntamuseolle. Lahjoituksen vastaanottivat Mikko Virrankoski ja eversti evp Kalervo Huuhka. Alla juhlayleisöä.

ILMATORJUNTAMUSEO

TUUSULA—HYRYLÄ

ILMATORJUNTAOHJUKSIA—TYKKEJÄ—TULENJOHTOKALUSTOA—VALONHEITTIMIÄ—KUULOSUUNTIMIA—
 ILMATORJUNTAPANSSAREITA—JOHTAMISVÄLINEITÄ—AMPUMATARVIKKEITA—MITTAUSLAITTEITA—
 PUKUJA—MERKKEJÄ—KUVIA—KIRJALLISUUTTA—YM.

AVOINNA YLEISÖLLE

KESÄKUUKAUSINA: toukokuun 1.pvstä syyskuun 15 pvään ti—su 12—18.00 **TALVI-**
KUUKAUSINA: sopimuksen mukaan. Puh. 90-255 233

Painokartio Oy

Pentti Palmu 1985

Museomainos vuodelta 1985.

komentajan luovuttama merkkipäivälahja, joka oli palveluskäytöstä poistettu Fouga Magister. Harjoituskone oli esillä museossa vuoden 2002 kesään saakka. Tuusulan kunta muisti merkkipäiväänsä viettävää museota teettämällä paikoitusalueen ja lentokoneen seisontapaikan päällysteen.

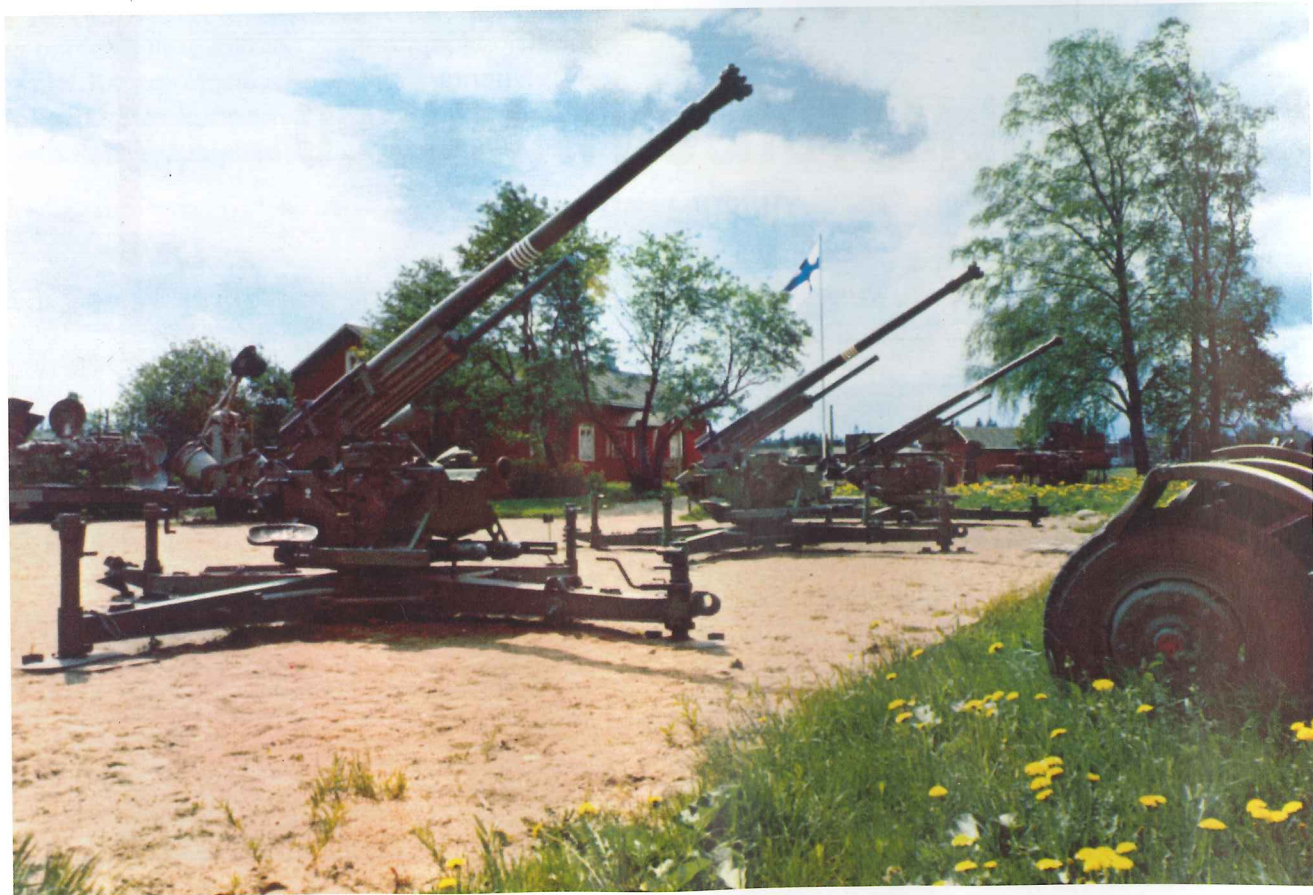
Kun juhlat oli juhlistu, kävi niin kuin usein käy, toiminta hiipui. Tähän vaikuttivat yhtäältä tiukentuneet määräykset varusmiesten käyttämisestä erilaisiin tukitoimiin ja toisaalta kanta-henkilökunnan talkoohalukkuuden väheneminen. Unohtaa ei pidä myöskään taloudellista rasitetta, mikä jatkuvasti kohdistui samoihin yhteisöihin tai henkilöihin. Yhteiskunnan tukea olisi kiipeästi tarvittu, mutta sitä ei saatu. Museota pystyttiin pitämään vain vaivoin auki kesäisin. Kehittäminen pysähtyi. Ainoastaan museo-esineistön luettelointia, näytteillepanomuutoksia ja arkiston kunnostusta voitiin toteuttaa rajoitetusti Järvenpään työvoimatoimiston tuella.

Ilmatorjuntakoulun johtaja ja samalla museon hoitotoimikunnan puheenjohtaja everstiluutnantti (eversti) Pentti Toivonen muisteli omaa museotoiminnan osalta vaikeaa aikaa: *"Taisi olla*

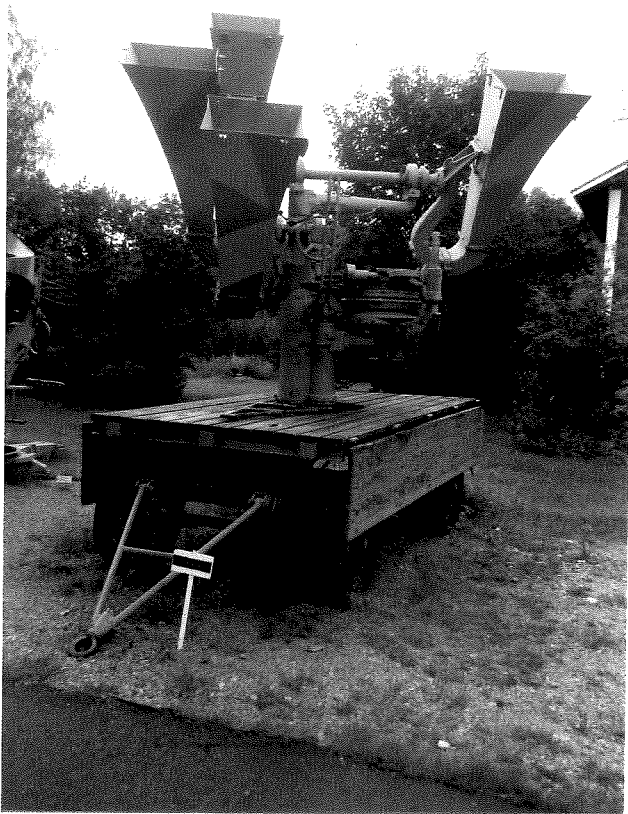
kevät 1985, kun piti käynnistää museon tavanmukaiset kevätkunnostustyöt. Epäsopivissa varastotiloissa tai kokonaan taivasalla talvehtinut kalusto oli varsin rappeutunut, ruoste kukki ja rikkoutuneet osat repsottivat. Jotakin oli tehtävä ja pian, muuten ei museo olisi toimintakauden alkaessa edustuskunnossa.

Kun töiden tekoon tarvittavaa työvoimaa lähdettiin kokoamaan, kävi ilmi, että vapaaehtoisia – palkattua henkilökuntaa tai varusmiehiä – voitaisiin käyttää vain heidän vapaa-aikanaan. Eipä löytynyt vapaaehtoisia eikä rahaa ollut palkkioiden maksamiseen. Jotakin materiaalia, esimerkiksi maaleja, olisi saatu lahjoituksena, kuten myös työvälineitä lainaksi. Mutta ei ollut työvoimaa eikä enää voinut myöskään ketään niin sanotusti käskää vapaaehtoisenaakaan töihin. Sitten talkoissa oli vain muutama harva, liian harva.

En nähnyt muuta keinoa kuin kirjoittaa ongelmasta säätiön kokoukselle muistion, sisällöltään aika masentavan, jossa ongelmia oli karotitettu. Eräs palveluksessa ollut upseerikollega sanoi, ettei tuollaista voi säätiölle esittää. Mikäli haluttiin, että jotakin alkaisi tapahtua, näin

Kolmella 75 mm Škoda-tykillä ammuttiin 19 kunnialaukausta Suomen marsalkka C.G.E. Mannerheimin hautajaisissa 04.02.1951 Helsingin Hietaniemessä. Postikorttikuva Ilmatorjuntamuseolta. Kussakin putkessa on ammuttujen laukausten määrä vaaleina juovina.

Venäläinen kuulosuunnin mallia 1942.

oli mielestäni kuitenkin pakko tehdä huolimatta mahdollisesti aiheutuvasta mielihahasta. Museo-toiminta oli tullut pisteeseen, jossa oli keksittävä jotakin uutta.

Tunsin itseni joukon pettäjäksi, koska en ollut pystynyt jatkamaan museon hoitotoimia entiseen tapaan. Niin taisivat tuntea muutamat kokousosanottajatkin."

Ilmatorjuntakoulu menetti 1.9.1987 itsenäisen joukko-osaston aseman ja siitä tuli hallinnollinen osa Helsingin Ilmatorjuntarykmenttiä. Tämä hankaloitti osaltaan museon hoitoa. Ilmatorjuntakoulun johtaja oli edelleen hoitotoimikunnan puheenjohtaja, mutta hänellä ei ollut enää toimintavapautta siinä määrin kuin sitä oli ollut aikaisemmin. Näin huolenpito museosta alkoi hiljalleen hiipua. Vasta tehtävään nimitetty uusi Helsingin Ilmatorjuntarykmentin komentaja, eversti Väinö Vuorjoki kiinnitti osaltaan tähän huomiota ja museosta huolta tuntien nimitti loppuvuodesta 1988 museon intendentiksi sotilasteknikko Matti Kulmalan. Hän oli ensimmäinen Ilmatorjuntakoulun kantahenkilökunnan ulkopuolelta tullut museonhoitaja.

Vuosi 1987 oli toisessakin suhteessa merkittävä vuosi museon historiassa. Puolustusminis-

teriö antoi ilmatorjunta-aselajin museotoiminnalle tunnustusta nimeämällä Ilmatorjuntamuseon 24.3.1987 päivätyllä päätöksellä sotahistorialliseksi erikoismuseoksi. Vaikka kyseessä oli vain muodollinen nimitys, se antoi museolle virallisemmän aseman ja saattoi sen aikaisempaa selkeämmin Sotamuseon ohjaukseen.

Uusi säätiö museon ylläpitäjäksi ja kehittäjäksi

Ilmatorjunta-aselajin perinteitä arvostavat niin aktiivipalveluksessa kuin reservissä olevat ilmatorjuntamiehet olivat pitkään tunteneet huolestuneisuutta Ilmatorjuntamuseon ulkoalueella olevan kaluston rappeutumisesta. Huoli sen kuin kasvoi, kun uhka arvokkaan ja monipuolisen näyttelykaluston kertakaikkisesta tuhoutumisesta kasvoi vuosi vuodelta. Jotain oli tehtävä.

Ilmatorjuntasäätiön puheenjohtajan, teollisuusneuvos Yrjö M. Lehtosen, ja ilmatorjunnan tarkastajan, eversti Ahti Lapin aloitteesta järjestettiin 8.3.1990 neuvottelu, johon heidän

Helsingin puolustukseen osallistunut raskaan ilmatorjuntapatterin tulenjohtotutka "Irja".

lisäkseen osallistuivat eversti Aimo Heinaro (Ilmatorjuntasäätiön varapuheenjohtaja), everstiluutnantti Jaakko Hirva (museotoimikunnan puheenjohtaja) ja erikseen kutsuttuna eversti Väinö Raatikainen. Neuvottelun tuloksena päätettiin selvittää mahdollisuus perustaa säätiö, jonka yksinomaisena tehtävänä olisi museon rakenteellinen kehittäminen ja museotoiminnan ylläpito sen nykyisellä paikalla Hyrylässä. Väinö Raatikainen lupautui johtamaan työryhmää, joka selvitystyön tekisi, ja esittelemään sen tulokset Ilmatorjuntasäätiön kevätkokouksessa 24.5.1990. Työryhmän toiseksi jäseneksi kutsuttiin everstiluutnantti Mikko Virrankoski. Työryhmän selvitys perustui museon aikaisempaan toimintaan ja tulevaisuutta hahmottavaan nelikenttä- ja sidosryhmäanalyysiin.

Ilmatorjuntamuseon vahvuuksia olivat sen vakiintunut asema, kun se nyt oli nimetty sotahistorialliseksi erikoismuseoksi, hyvä sijaintipaikka Hyrylässä ja mahdollisuus kehittää museo omalla alallaan maailmanlaajuisestikin ainutlaatuiseksi, koska sotien jäljiltä oli olemassa vielä runsaasti Suomen eri puolilta maailmaa sotien aikana hankkimaa välineistöä. Vahvuutena nähtiin myös keskeinen maanpuolustustahtoa ylläpitävä tehtävä säilyttää jälkipolville kuva ilmatorjunnasta osana kansakuntamme kohtalonhetkiä sotavuosina 1939–1945.

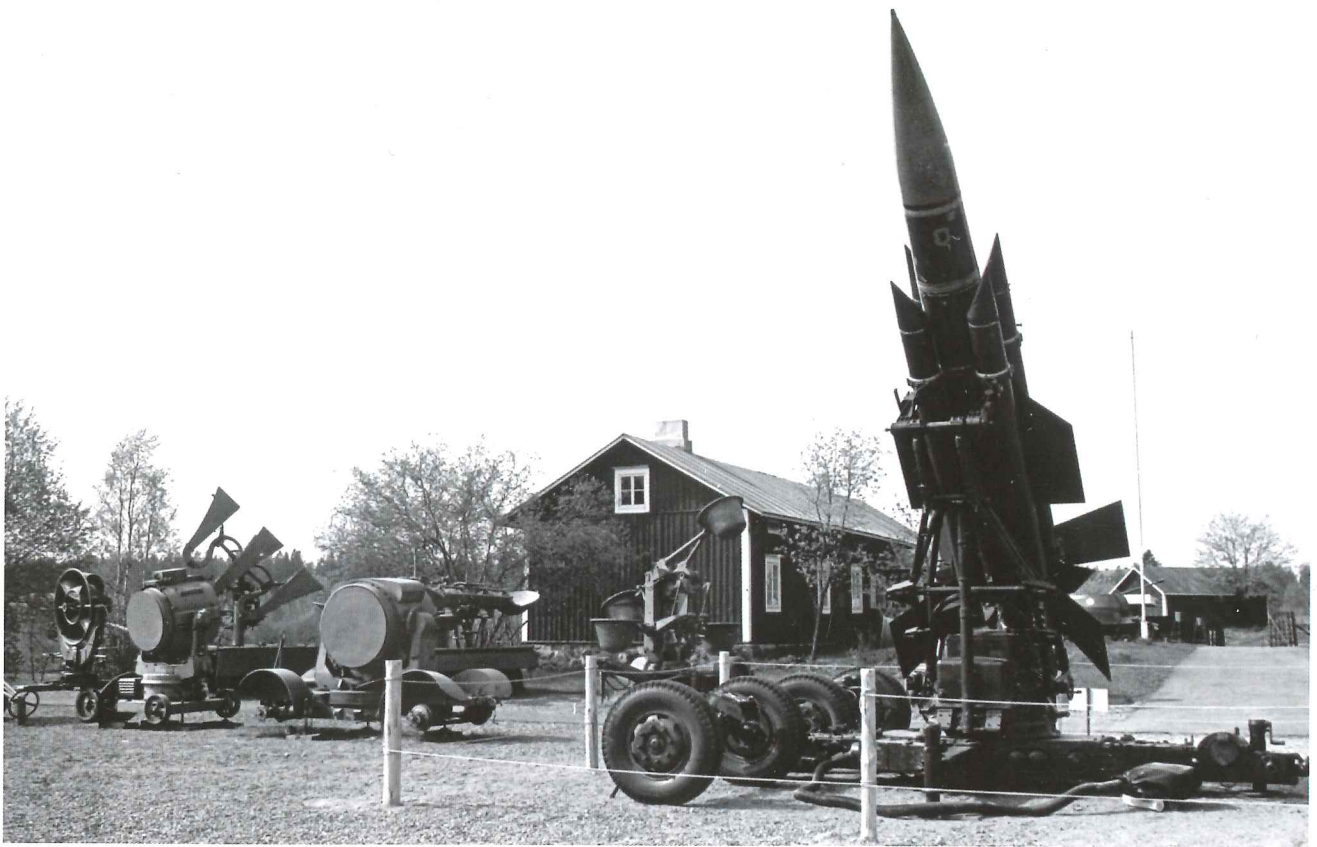
Heikkoutena nähtiin museon tilat, jotka olivat erittäin puutteelliset. Koko raskas kalusto oli taivasalla sään armoilla ja suurelta osalta aivan surkeassa kunnossa. Sisänäyttelytilat olivat täysin riittämättömät ja varastointiolosuhteet olivat erittäin kehnot. Voimavaroja ei myöskään tahtonut löytyä riittävästi museon ylläpitoon saati sitten museon rakenteelliseen kehittämiseen. Museolla ei ollut edes kehittämissuunnitelmaa eikä sillä ollut omaa toiminnallista organisaatiota.

Uhkana nähtiin yleisökato ja yleinen mielenkiinnon herpaantuminen, ellei museon tilaa saada kohennetuksi.

Miten tästä päästäisiin eteenpäin? Mahdollisuudet olivat toki olemassa, mutta ne edellyttivät laajaa yhteiskunnan ja talouselämän myönteisyyttä ja tukea. Vain museotoimintaa palvelevan oman säätiön perustaminen osoittaisi ulkopuoliselle tuelle yksiselitteisen kohteen, jota tukea, ja museotoimintaa kehittämällä saataisiin yleisön mielenkiinto taas viriämään. Kävijämäärät kasvaisivat ja museon arvostus nousisi, mikä edesauttaisi taloudenpitoa. Tavoiteasettelussa todettiin tarvittavan ainakin kaksi, yhteispinta-alaltaan 1500–2000 m²:n suuruista näyttelyhallia, uusi kioskirakennus, auditoriotila sekä kirjasto- ja arkistotila tutkijan huoneineen.

Museon talkooväkeä 1970 -luvulla.

Ulkoaluetta koillisesta katsottuna. Oikealla Thunderbird I-ohjus.

Ilmatorjuntasäätiö päätti kevätkokouksessaan jatkaa valmisteluja Ilmatorjuntamuseosäätiön perustamiseksi rekisteröidyksi säätiöksi ja luovuttaa tulevalle säätiölle alkupääomaksi 300 000 markkaa. Vastuu tarvittavien valmistelujen toteuttamisesta annettiin eversti Raatikaiselle, jonka tuli valmistella Ilmatorjuntasäätiön syyskokoukselle kaikki säätiöintiin liittyvät asiakirjat ja esitellä museon rakenteellisen kehittämisen perussuunnitelma. Näin myös tapahtui. Ilmatorjuntasäätiön syyskokouksessa päätettiin 11.12.1990 perustaa Ilmatorjuntamuseosäätiö ja hyväksyä sille laaditut säännöt, joiden mukaan Ilmatorjuntamuseosäätiön hallintoelimiä olivat hallintoneuvosto ja hallitus.

Hallintoneuvostoon, joka valvoi, ohjasi ja tuki säätiön toimintaa, kuului 15–19 jäsentä ja varajäsentä, joista säännöissä määrätyt yhteisöt nimesivät 10 jäsentä ja heidän varajäsenensä. Nämä kymmenen tahoa olivat puolustusministeriö, pääesikunnan ilmatorjuntajohto, Ilmatorjuntasäätiö, Helsingin Ilmatorjuntarykmentti, Tuusulan kunta, Uudenmaan maakuntaliitto (vuodesta 1993 alkaen Uudenmaan liitto), Sotamuseo, Ilmatorjuntaupseeriyhdistys ry (vuodesta 2010 alkaen Ilmatorjuntayhdistys ry), Helsingin Ilmatorjuntarykmentin kilta ry ja Helsingin Reserviupseerien Ilmatorjuntakerho ry.

Hallintoneuvosto nimesi loput jäsenet säätiötä tukevista yhteisöistä ja henkilöistä. Hallintoneuvoston jäsenet valittiin neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Hallitukseen, joka edusti säätiötä ja käytti päätäntävaltaa sekä hoiti säätiön omaisuutta ja asioita, kuuluivat puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja viisi muuta jäsentä. Hallitus nimettiin siten, että siihen saivat edustuksen puolustusministeriö, pääesikunnan ilmatorjuntajohto, Ilmatorjuntasäätiö, Helsingin Ilmatorjuntarykmentti ja Tuusulan kunta. Hallituksen jäsenten toimikausi oli kaksi vuotta.

Hallintopaikkojen ohjaamisella tietyille yhteisöille, järjestöille ja yrityksille pyrittiin sitouttamaan ne taloudellisen ja muun tuen antamiseen Ilmatorjuntamuseon kehittämisessä ja sen ylläpidossa.

Säätiön perustamislupa saatiin Oikeusministeriöltä 20.3.1991 ja Ilmatorjuntamuseosäätiön perustava kokous pidettiin Hyrylässä sotilaskodissa 17.6.1991. Läsnä olivat kutsutuista Markku Andersson, Markku Arola, Aimo Heinaro, Matti Heinänen, Rauli Helminen, Klaus Ketola, Juhani Kolehmainen, Yrjö M. Lehtonen, Matti Nieminen, Yngve Ollus, Kaarle Pentti, Väinö Raatikainen, Risto Ranta, Antti Simola, Kalervo Sipi, Heikki Timonen ja Paavo Varjola. Kokousta

avatessaan Ilmatorjuntasäätiön puheenjohtaja, teollisuusneuvos Yrjö M. Lehtonen loi katsauksen 22 vuotta Hyrylässä toimineen Ilmatorjuntamuseon tärkeimpiin vaiheisiin ja esitti perustellut museosäätiön perustamiselle. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin Lehtonen ja sihteeriksi Raatikainen. Kokous valitsi Ilmatorjuntamuseosäätiön hallintoneuvoston puheenjohtajaksi Yrjö M. Lehtosen ja varapuheenjohtajaksi Juhani Kolehmainen sekä jäsenet ja varajäsenet aiemmin mainittujen kymmenen lisäksi seuraavista yrityksistä: Oy L M Ericsson Ab, Lemminkäinen Oy, Machinery Oy, Oy Suomen Bofors Ab ja Oy Veho Ab. Lisäksi valittiin vielä jäseniksi pankinjohtaja Klaus Ketola Keski-Uudenmaan Säästöpankista ja kenraalimajuri Rauli Helminen sekä heidän varajäsenikseen pankinjohtaja Seppo Yli-Antola Keski-Uudenmaan Osuuspankista ja everstilutnantti Mikko Virrankoski. Hallintoneuvostossa oli sääntöjen mukainen enimmäismäärä jäseniä ja varajäseniä (19 + 19).

Hallitukseen valittiin puheenjohtajaksi eversti Väinö Raatikainen, varapuheenjohtajaksi varatoimitusjohtaja Mauri Jaakonaho sekä jäseniksi majuri Aslak Lukander, Margareta Naski-Multanen, varatuomari Juha Palmujoki, rakennuspäällikkö Erkki Tiira ja majuri Pertti Viik.

Tilintarkastajiksi valittiin Antero Viitanen (HTM) ja Ossian Antson sekä varatilintarkastajiksi Yrjö Viitala (HTM) ja Heikki Järnefelt.

Kokous hyväksyi hallituksen ensimmäisiksi toimenpiteiksi sihteerin ja rahastonhoitajan valinnan, säätiön rekisteröimisen sekä työn käynnistämisen ja hallintoneuvoston syyskokouksen valmistelun. Se nimesi myös rakentamisen suunnitteluryhmän (everstilutnantti evp Mikko Virrankoski, arkkitehti Tapani Nironen ja rakennusinsinööri Ahti Aronen) ja varojen keräämisyöryhmän (eversti evp Aimo Heinaro ja eversti evp Väinö Raatikainen). Lisäksi todettiin, että juridinen vastuu museotoiminnasta siirtyy Ilmatorjuntasäätiöltä Ilmatorjuntamuseosäätiölle peruspääoman ja muun omaisuuden siirryttyä, mikä tapahtui 21.8.1991, mutta toiminnallinen vastuu oli Ilmatorjuntasäätiön museotoimikunnalla vuoden 1991 loppuun saakka.

Ilmatorjuntamuseosäätiö merkittiin oikeusministeriön säätiörekisteriin 13.9.1991. Ilmatorjuntakoulun kolme vuosikymmentä kestänyt huolenpito ja museoasioiden hoito siirtyi näin vuoden 1992 alusta alkaen Ilmatorjuntamuseosäätiön hallitukselle.

Hallitustyöskentelyn alkutaival

Ilmatorjuntamuseosäätiön hallitus kokoontui ensimmäisen kerran 9.8.1991, jolloin se kutsui hallituksen sihteeriksi teknikkokapteeni Matti Kulmalan ja rahastonhoitajaksi talouskapteeni Jouko Virtasen. Edellä mainittujen henkilöiden lisäksi tiedottajaksi kutsuttiin 6.9.1991 everstilutnantti evp Pentti Palmu. Hallitus kokoontui ensimmäisen toimintavuoden 1991 aikana neljä kertaa keskittyen museosäätiön toiminnan käynnistämiseen, kuten henkilöiden valintaan, erilaisten ilmoitusten ja hakemusten lähettämiseen, rakentamisen ja varojenkeruun suunnitteluun sekä Ilmatorjuntamuseon johtosäännön laatimiseen.

Rakentamisen suunnitteluryhmä toteutti museoalueen maapohjatutkimuksen ja teki asemakaava- ja rakennuspiirustukset. Uudisrakentamiseen tarvittavat poikkeus- ja rakennuslupa-anomukset tehtiin käytännön syistä Ilmatorjuntasäätiön nimissä. Poikkeuslupa-anomus jätettiin Uudenmaan lääninhallitukselle 18.7.1991 ja rakennuslupa-anomus ensimmäiseen, pinta-alaltaan 740 m²:n suuruiseen näyttelyhalliin Tuusulan kuntaan 9.8.1991.

Varojenkeräystyöryhmä sai aikaan keräysesitteen ja ensimmäinen rahankeräyslupa-anomus lähetettiin Uudenmaan lääninhallitukselle 21.10.1991.

Ilmatorjuntamuseon johtosääntö hyväksyttiin hallintoneuvoston syyskokouksessa 30.10.1991 ja otettiin välittömästi käyttöön. Sen mukaan Ilmatorjuntamuseon vastuullisena hoitajana oli johtokunta, jonka muodosti museosäätiön hallitus täydennettynä museonjohtajalla, sihteerillä ja taloudenhoitajalla. Johtokunnalla oli laaja tehtäväkenttä. Sen tuli

- järjestää museomateriaalin keruu, tallentaminen, tutkiminen, kunnostaminen, kortistointi, hoito ja näytteillepano,
- pitää yhteyttä Sotamuseoon ja puolustusvoimiin,
- tehdä esityksiä museon kehittämiseksi,
- huolehtia museoalueen siisteydestä, kiinteistöstä, esineistön säilyvyydestä ja vakuutuksista,
- määrätä museon aukioloajat, pääsymaksut ja myyntitoiminta,
- vastata museon mainostamisesta ja suhdetoiminnasta,
- laatia tarpeelliset järjestys- ja hoito-ohjeet,
- laatia vuosittain toimintasuunnitelma ja toimintakertomus,

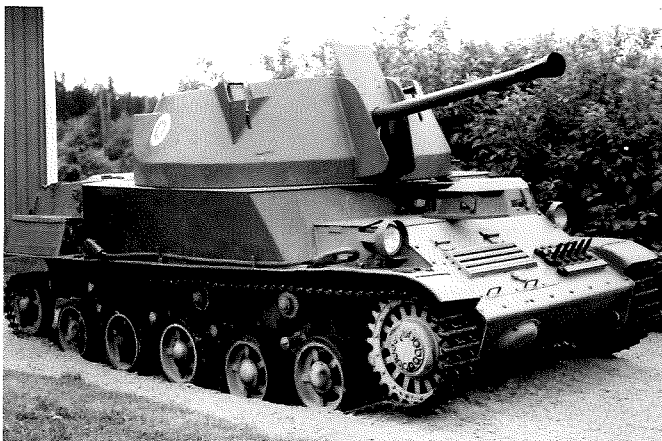
- vastata opastuksesta ja
- sopia museoalueen vartioinnista Helsingin Ilmatorjuntarykmentin komentajan kanssa.

Johtokunnan toimialaan kuuluvia asioita ei yleensä käsitelty erillisissä johtokunnan kokouksissa, vaan hallituksen kokouksissa, johon säännöllisesti osallistuivat myös museonjohtaja, sihteeri ja taloudenhoitaja. Museoasioita hoitivat myös hallituksen nimeämät erilaiset toimikunnat, joista esimerkkeinä mainittakoon rakennustoimikunta ja näyttelytoimikunta.

Hallituksen sihteerinä ja museon intendenttinä toiminut Matti Kulmala nimettiin museonjohtajaksi 1.1.1992 alkaen ja ylivääpeli Hannu Saastamoinen hänen apulaisekseen 1.3.1992 alkaen. Mikko Virrankosken tehtävät rakentamisen suunnitteluryhmässä siirtyivät myös vuodesta 1992 alkaen puolustusministeriön Hyrylän rakennustoimiston päällikölle Erkki Tiiralle.

Vuosina 1992–1995 hallitus/johtokunta koontui keskimäärin kerran kuukaudessa keskittyen säätiön toiminnallisen käynnistämisen lisäksi museoalueen, rakennusten ja museokaluston kunnostamiseen sekä valtionosuuskelpoisuuden ja lahjoitusten verovähennysoikeuden saamiseen.

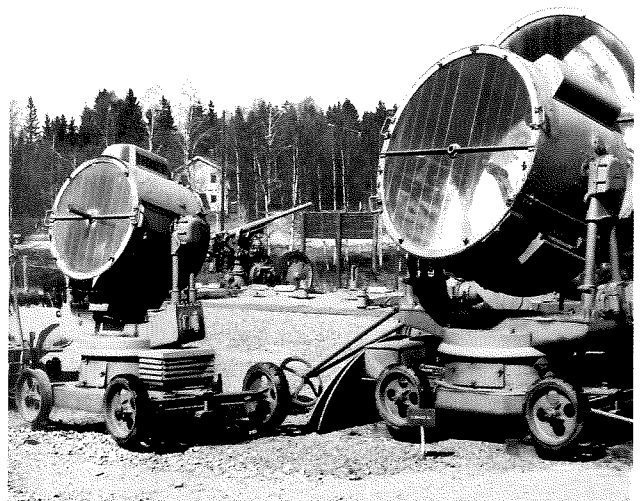
Museoaluetta ja rakenteita kunnostettiin kesäaikaan talkoovoimin. Museon toimintaa johtavan uuden johtokunnan järjestämät ensimmäiset museotalkoot pidettiin 8.5.1992. Mukaan saatiin 18 henkilöä, pääasiassa Helsingin reserviupseerien ilmatorjuntakerhon jäseniä. Talkootoimintaa varten oli jo huhtikuussa pidetyssä katselmuksessa kartoitettu työkohteet museolla. Myöhempisiin jokakeväisiin talkoisiin väkeä osallistui ilmatorjuntakerhosta, Helsingin Ilmatorjuntarykmentin killasta ja rykmentin reservialiupseerikoulusta. Kaluston kunnostamiseen ja konservointiin tukea saatiin ilmatorjunta-

Hyrylän korjaamo kunnosti ruotsalaisen Landsverk Anti II -ilmatorjuntapanssarivaunun ja kaksi valonheitintä.

Hallituksen puheenjohtaja, eversti Väinö Raatikainen ja uusi museonjohtaja, teknikkokapteeni Matti Kulmala tarkastelevat Haminan korjaamon kunnostamaa Strömbergin kuulosuunninta.

joukko-osastojen varuskuntakorjaamoilta. Hyrylän korjaamo kunnosti kaksi valonheitintä ja Landsverk Anti II -ilmatorjuntapanssarivaunun. Haminan korjaamo kunnosti Strömbergin kuulosuuntimen ja Turun korjaamo vastaavasti Goerz-kuulosuuntimen. Lisäksi käynnistettiin museoesineistön inventointi.

Uudisrakentamisen osalta ensimmäisen näyttelyhallin rakennussuunnittelu saatettiin päätökseen kesällä 1992. Rakentamisen suunnitteluryhmä jatkoi suunnittelutyötä kohdistamalla sen kahvilarakennukseen ja koko hanke-suunnittelun täydentämiseen. Marraskuun alussa 1992 saatiin rakennuslupa myös kahvilarakennukselle. Sen viereen suunnitellun pysäköintialueen rakentamisessa pyrittiin yhteistyöhön Tuusulan kunnan kanssa. Varojenhankinta saatiin toden teolla käyntiin, kun säätiölle myönnettiin rahankeräyslupa vuosiksi 1993 ja 1994. Materiaalilahjoitusten hankinta käynnistettiin myös välittömästi. Rakennusmateriaalin ja museokaluston varastointia edesauttoi Paroc Oy:ltä lahjoituksena saatu 800 m²:n suuruinen kaarihalli, joka toistaiseksi voimassa olevalla sopimuksella saatiin syksyllä 1993 sijoittaa museon tuntumaan varuskunnan tykkipihan laitaan.

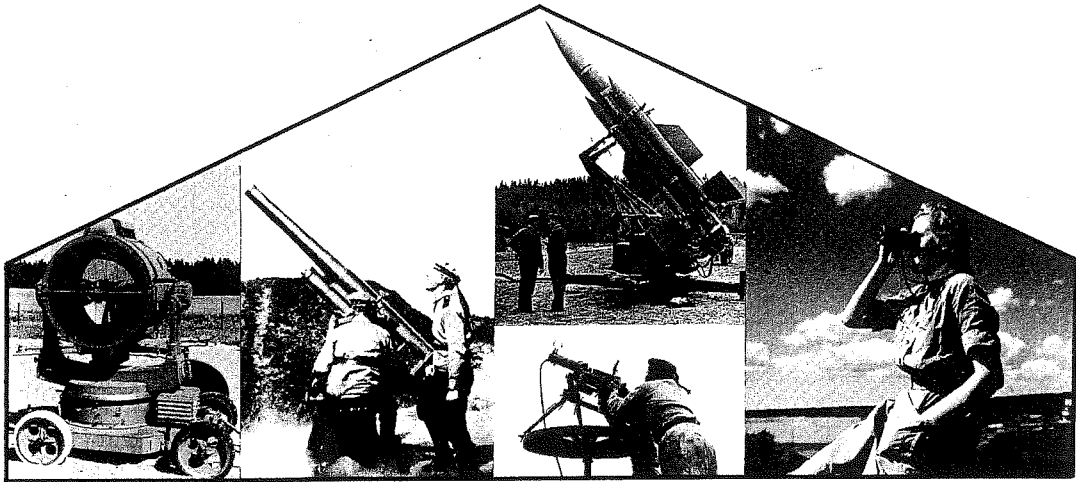
Valtionosuuskelpoisuuden ja verovähennysoikeuden saavuttaminen osoittautui aikaa vieväksi ja varoja vaativaksi prosessiksi. Vuonna 1992 voimaan astunut museolaki asetti valtionosuuskelpoisuuden ehdoksi yhden päätoimisen museotyöntekijän pysyvän työsuhteen.

Syksyllä 1992 hallitus päätti Marke Naski-Multasen esityksestä anoa valtionosuuskelpoisuutta. Tätä silmälläpitäen perustettiin vakinaisen tutkijan toimi. Majuri evp Raimo Vehviläinen aloitti tutkijan työnsä museolla vuoden 1993 alusta ollen ensimmäinen museon hyväksi tehdystä työstä palkkaa nauttiva henkilö. Ilmatorjuntamuseon toiminta täytti nyt valtionosuuden myöntämisen kelpoisuusehdot, mutta vei vielä pari vuotta ennen kuin valtionosuus myönnettiin. Opetusministeriön periaatteen mukaisesti toiminnan tulee olla vakiintunutta tarkastelujakson ollessa kahden vuoden mittainen. Tutkijan palkkaus oli kahden vuoden ajan ollut museosäätiön merkittävin menoerä ja vaikka valtionosuustukea alettiin saada vuoden 1995 alusta, palkkamenot olivat edelleen suuri rasite museosäätiön tiukalle taloudelle. Asia otettiin esille hallintoneuvoston vuoden 1995 kevätkokouksessa, jossa tiedusteltiin, kuinka kauan palkattua tutkijaa tarvitaan. Vastauksena todettiin tarve jatkuvaksi kahdesta syystä. Ensinnäkin tutkittavaa riitti ja yhden päätoimisen henkilön palkkaus oli museolain mukaan valtion tuen jatkumisen edellytys. Lisäksi lupa lahjoitusten verovähennyksille perustui siihen, että lahjoitusvarat käytetään tutkimustoiminnan tukemiseen, joten tutkija oli tässäkin suhteessa tärkeä.

Tutkijalla riitti sinänsä työaika. Ensimmäisenä vuotena Raimo Vehviläisen työaika kului museon oman arkistomateriaalin järjestämisessä ja uuteen näyttelyhalliin suunnitellun materiaalin

Majuri Raimo Vehviläinen on oppaana Tuusulan kunnan henkilöstölle. Taustalla kaksi Bofors-tykkiä.

ARVOKAS HISTORIA SAMAN KATON ALLE

AINUTLAATUINEN, MAAILMAN SUURIN VARSINAINEN ILMATORJUNTAMUSEO ON NYT VIHDOINKIN TOTEUTUMASSA TUUSULAAIN.

VAROJEN KERÄYS TÄTÄ HANKETTA VARTEN ON ALOITETTU JA TUKENAMME ON JOUKKO YHTEISKUNTAMME ARVOSTETTUA VAIKUTTAJIA. TARJOAMME TEILLE MAHDOLLISUUTTA OSALLISTUA ILMATORJUNTAMUSEON ARVOKKAIDEN RAKENNUSSUUNNITELMIEN RAHOITTAJAKSI.

LAHJOITUKSENNE SUURUUDESTA RIIPPUEN TEIDÄT TULLAAN NIMEÄMÄÄN SEURAAVIEN KUNNIANIMITYSTEN MUKAISESTI:

★ MUSEOVARTIJAKSI	LAHJOITUS VÄHINTÄÄN	200 MK
★ MUSEOMESTARIKSI	” ”	500 MK
★ MUSEOISÄNNÄKSI	” ”	1.000 MK
★ PERUSRAKENTAJAKSI	” ”	5.000 MK
★ RAKENTAJAKSI	” ”	50.000 MK
★ PÄÄRAKENTAJAKSI	” ”	150.000 MK

RAHALAHJOITUSTEN OHELLA OTAMME KIITOLLISINA VASTAAN MYÖS RAKENNUSTARVIKE-, KAAPIS-TO-, VITRIINI-, MALLINUKKE-, AV-VÄLINEISTÖ-, TYÖSUORITUS- YM. LAHJOITUKSIA. NE ARVIOIDAAN MARKKAMÄÄRÄISINÄ LAHJOITUKSINA JA KUNNIANIMITYKSET MÄÄRÄYTYVÄT YLLÄ OLEVAN JÄRJESTYKSEN MUKAISESTI.

TEIDÄT, ARVOISAT LAHJOITTAJAT DOKUMENTOIDAAN NÄKYVÄLLE PAIKALLE UUTEEN MUSEORAKENNUKSEEN JA MUSEON HISTORIAALLISIIN AIKAKIRJOIHIN.

KERÄYS TOTEUTETAAN VUOSINA 1992-1994 JA KUNNIANIMITYKSENNE KUMULOITUU NÄINÄ VUOSINA TAPAHTUVIEN LAHJOITUSTENNE KOKONAISUORITUKSEN MUKAISESTI. ENSIMMÄISEEN KERÄYSVAIHEESEEN 1.1.-31.12.1992 ON UUDENMAAN LÄÄNINHALLITUS MYÖNTÄNYT KERÄYSLUVAN YLT 4397.

LAHJOITUKSET ILMATORJUNTAMUSEON RAKENNUSRAHASTOON OSOITETAAN SEURAAVILLE ILMATORJUNTAMUSEOSÄÄTIÖN PANKKITILEILLE:

KOP-TUUSULA 136650-83373, SYP-HYRYLÄ 236318-2656
KESP-HYRYLÄ 401610-562886, K-UOP-HYRYLÄ 509212-218473
PSP HE 1007 196

ANNAMME MIELELLÄMME LISÄTIETOJA:

MUSEOSÄÄTIÖN HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA, EVERSTI EVP VÄINÖ RAATIKAINEN,
90-255418, NAHKATEHTAANKUJA 2 B 7 04300 TUUSULA JA VARATOIMITUSJOHTAJA MAURI JAAKON-
AHO, 90-1329609, PL 155 00131 HELSINKI.

KUNNIOITTAVASTI

ILMATORJUNTAMUSEOSÄÄTIÖN HALLITUS

56 • 100. Ilmatorjuntaupseeri 2/1992

Ilmatorjuntamuseosäätiön varainhankinta Ilmatorjuntamuseon kehittämiseksi käynnistyi vuonna 1992.

tietojen selvittämisessä. Vuonna 1994 tutkijalle saatiin oma työskentelytila Klaavolan kotiseutumuseolta ja hän sai käyttöönsä atk-laitteiston tietojen tallentamista ja tulevan museooppaan tekstin tuottamista varten. Hän myös valmisteli vuodeksi 1994 museon Hyrylässä olon 25-vuotisjuhlanäyttelyn. Vuonna 1995 tutkimuksessa keskityttiin sotavuosien 1939–1945 ilmatorjunnan historiatietojen keräämiseen ja analysointiin, mikä palveli uuteen näyttelyhalliin tulevan perusnäyttelyn esineistön asiatietojen tarkistamista. Näyttelyn suunnitteluryhmän muodostivat tutkijan lisäksi everstiluutnantit Eero Simola (työryhmän puheenjohtaja) ja Reijo Maunus sekä hallituksen edustajina Väinö Raatikainen ja Marke Naski-Multanen. Tämän lisäksi tutkija jatkoi museooppaan valmistelua.

Varojenkeruussa pyrittiin lahjoitukset saamaan verovähennyuskelpoisiksi, sillä yritykset olisivat auliimpia rahalahjoituksiin, jos ne voisivat omassa tilinpidossaan vähentää ne verotettavasta tuloksesta. Anomus tästä jätettiin verohallitukselle jo syksyllä 1991. Samanaikaisesti kartoitettiin yritykset, joilta tukea voisi saada. Kartoituksen pohjalta lähestyttiin yrityksiä tukipyyntökirjeillä keväällä 1992 ja uudestaan syksyllä. Kun verovähennysoikeutta ei kuitenkaan heti saavutettu, se selvästi vaikeutti lahjoitusten saantia. Ensimmäisen anomuksen verohallitus hylkäsi 20.3.1992. Hallitus teki asiasta valituksen Kor-

keimpaan hallinto-oikeuteen ja samansisältöisen uuden anomuksen verohallitukselle. Toimenpiteet johtivat verohallituksen myönteiseen päätökseen ja lahjoitusten verovähennysoikeus saatiin vuosiksi 1993–1994 jatkuen myöhempien anomisien pohjalta vuoden 2009 loppuun saakka.

Tiedottamiseen ja museon kehittämishankkeen tunnetuksi tekemiseen kiinnitettiin myös suuri huomio. Tiedotustoiminta oli vilkasta niin lehdistössä kuin radiossa. Alkuvuodet tiedottajana toiminut Pentti Palmu sairastui vakavasti ja hänen tehtäviään jatkoi vuoden 1994 elokuun alusta alkaen everstiluutnantti evp Kalevi Lehti.

Vihdoinkin uusi näyttelyhalli

Uudissrakentamisen suunnittelua ja valmistelua hoiti työryhmä, johon kuuluivat eversti Väinö Raatikainen ja rakennuspäällikkö Erkki Tiira hallituksen edustajina, museonjohtaja Matti Kulmala, arkkitehti Tapani Nironen pääsuunnittelijana, DI Hannu Hiirla rakennussuunnittelijana, Insinööritoimisto Mauno Ahonen sähkösuunnittelijana ja insinööritoimisto Eero Aho LVI-suunnittelijana. Ensimmäisen näyttelyhallin ja palvelukeskuksen rakennusluvut ja piirustukset olivat valmiit jo vuoden 1992 lopulla, mutta rahoitusta hankkeelle ei ollut riittävästi, joten rakentamisen aloittaminen viivästyi. Tavoitteeksi asetet-

Museoalueen maisemointisuunnitelman laadintaa 1993. Vasemmalta museonjohtaja Matti Kulmala, Ilmatorjuntamuseosäätiön hallituksen puheenjohtaja Väinö Raatikainen, maisema-arkkitehti Sonja Iiramo, rakennusmestari Erkki Tiira ja arkkitehti Tapani Nironen.

tiin töiden käynnistäminen vuoden 1994 alku-puoliskolla, jotta halli valmistuisi ilmatorjunta-aselajin 70-vuotisjuhlallisuuksiin vuoden 1995 ke-säksi. Suomessa vuosikymmenen vaihteessa al-kanut syvä lama tuli kuitenkin esteeksi eikä rahankeräystavoitetta saavutettu. Rahoituksen löytymiseksi säätiön puheenjohtaja Yrjö M. Leh-tonen kävi tiiviitä neuvotteluja puolustusminis-teriön ja työministeriön kanssa hallin rakentami-sen saamiseksi valtion työllistämishjelmaan. Hän saikin aikaan puolustusministeriön kanssa 20.10.1994 sopimuksen rakentamisyhteistyöstä sillä ehdolla, että uudisrakenteet tulevat pu-olustusministeriön maalle rakennettuna valmistut-tuaan ministeriön omaisuudeksi. Kun sopimuk-seen oli päästy, työministeriö osoitti varuskun-nan rakennustöihin Tuusulaan (Ilmatorjunta-museo) 2 700 000 mk:n työllistämismäärärahan vuosille 1995–1996. Määräraha oli ensimmäisestä näyttelyhallista tehdyn kustannusarvion suurui-nen. Tämä neuvottelutulos oli uudisrakentami-sen osalta ratkaiseva, sillä varojen keräystuotot vuosilta 1992–1995 olivat yhteensä vajaat 400 000 (395 113) markkaa ja materiaali-lahjoitusten rahallinen arvo noin 300 000 mark-kaa, mikä yhteensä oli vain neljännes uudishallin kustannusarviosta. Osa varoista kului myös mu-seon ylläpitoon ja yleisiin kustannuksiin, vaikka pääosa kaikesta toiminnasta oli talkootyötä.

Ilman puolustusministeriön ja työministeriön tuki-järjestelyjä uudisrakennushanke olisi voitu aloit-taa, mutta aikataulu olisi pahasti viivästynyt ja koko rakennuksen valmistuminen olisi ollut epä-varmaa.

Näyttelyhallin rakennuslupaehdojen mukaan työt oli aloitettava ennen kuin työministeriön määräraha olisi käytössä, muuten lupa raukeaisi. Keräysvarojen turvin työt voitiin aloittaa. En-simmäisenä toteutettiin elo-syyskuussa 1994 paikoitusalue, joka palveli myös Klaavolan koti-seutumuseota ja valmistui nopeasti yhteis-projektina Tuusulan kunnan kanssa. Vuoden 1994 joulukuussa tehtiin näyttelyhallin pohjavalutyöt, jotta lupaehdot täyttyivät, mutta varsinaisesti rakentaminen aloitettiin vasta kesällä 1995. Urak-kasopimus allekirjoitettiin Teollisuuden Rakennus-palvelu Oy:n (Oy Alfred A. Palmberg Ab:n) kanssa 16.6.1995 ja työt käynnistyivät 17.8.1995. Har-jannostajaiset pidettiin 1.12.1995. Rakentamis-työn avainhenkilöt olivat Väinö Raatikainen, Matti Kulmala, Erkki Tiiran tilalle hallitukseen vuoden 1995 alusta tullut insinööri Mauri Tuomainen, Tapani Nironen, Hannu Hiirla ja insinööri Risto Lambert (työmaan valvoja). Jokelan avovankilan kanssa tehtiin sopimus vankityövoiman käytös-tä. Töissä oli Jokelasta 3–5 vankia koko loppu-vuoden 1995. Näyttelyhallin vastaanottotarkas-tus pidettiin 22.8.1996.

Ensimmäinen uuden kehittämissuunnitelman uudisrakennus valmistui vuonna 1996.

Perusnäyttely uudessa hallissa

Rinnan hallin rakentamisen kanssa valmisteltiin Ilmatorjuntamuseon uutta perusnäyttelyä. Reijo Maunus ryhtyi johtamaan näyttelytyöryhmää, johon nyt kuuluivat tutkija Raimo Vehviläinen, museonjohtaja Matti Kulmala sekä asiantuntijajäsenenä arkkitehdit Tapani Nironen ja Pauli Puotila. Työryhmä sai vielä 6.5.1996 lisäjäsenten, kun FM Mikko Ahvenlampi palkattiin työllistämisvaroin töihin museolle tehtävään perusnäyttelyn valmistelu ja puustelliin tulevan Tuusulan sotilasperinnenäyttelyn suunnittelu. Työryhmä teki aluksi tutustumiskäynnit Sotamuseoon ja sen johtamiin näyttelytiloihin. Mikko Ahvenlampi teki sen jälkeen laajemman tutustumiskierroksen ja aineistonkeruun. Vehviläinen ja Ahvenlampi kartoittivat vielä taisteluvälineistön saantimahdollisuudet, kaluston noudot ja kunnostamisen joukko-osastoissa, lähinnä Helsingin Ilmatorjuntarykmentissä. Lisäksi kerättiin puolustusvoimien piiristä runsaasti valokuvamateriaalia. Saadusta materiaalista työryhmä rakensi uuteen halliin loppukesän ja syksyn 1996 aikana runsaasti työtä vaatineen näyttelykokonaisuuden, jossa painopiste oli sotien aikaisessa ilmatorjunnassa.

Puolustusministeriön kansliapäällikkö, kenraaliluutnantti Pertti Nykänen vihki hallin käyttöön. Nauhaa pitämässä vasemmalla Väinö Raatikainen ja oikealla Matti Kulmala.

Uuden näyttelyhallin vihkiäiset pidettiin 29.11.1996 kutsuvierastilaisuutena. Ne olivat samalla uuden perusnäyttelyn avajaiset. Ohjelma alkoi juhlatilaisuudella Ilmatorjuntakoululla. Ilmatorjuntamuseosäätiön puheenjohtaja Yrjö M. Lehtonen lausui tervehdyssanat, ilmatorjunnan tarkastaja, eversti Ahti Lappi piti juhlaesitelmän ja puolustushallinnon tervehdyksen juhlaan toi puolustusministeriön kansliapäällikkö, kenraaliluutnantti Pertti Nykänen. Juhlatilaisuudessa annettiin tunnustuksenosoitukset niille yhteisöille ja henkilöille, jotka voimallisimmin olivat tuke-

Perusnäyttely uudessa hallissa.

neet Ilmatorjuntamuseon kehittämistä. Tämän jälkeen siirryttiin kahvitilaisuuteen Tuusulan sotilaskotiin ja sieltä museoalueelle uuden näyttelyhallin vihkimiseen ja näyttelyyn tutustumiseen. Samalla halli luovutettiin puolustusministeriön omaisuudeksi ja sen hoitoon. Vastavuoroisesti puolustusministeriö teki sopimuksen Ilmatorjuntamuseosäätiön kanssa alueen vuokraamisesta museotarkoitukseen. Sopimus oli voimassa toistaiseksi. Vuokravastiketta ei peritty ja lisäksi puolustusvoimat sitoutui alueen ylläpitoon.

Uudisrakentamisen rinnalla Ilmatorjuntamuseon toimintaa sävytti perustutkimus, jolla täydennettiin näyttelykaluston historiatietoa. Tämä palveli paitsi museota kokonaisuudessaan, niin erityisesti tutkijan työtä uusittavan museo-opaan kirjoitustyössä. Toisena painopistealueena oli näyttelyn täydentäminen ja parantaminen. Uusi museo-opas saatiin käyttöön kesäkaudeksi 1997. Samana vuonna käynnistettiin yhteistoimin Sotamuseon kanssa ilmatorjunnan taisteluvälineitä käsittelevän kirjan kirjoitustyö. Kirjoittajat olivat Raimo Vehviläinen ja Sotamuseon tutkija Markku Palokangas. Kirja oli tarkoitus julkaista vuonna 1998, mutta työ viivästyi. Sen asemesta Raimo Vehviläisen johdolla valmisteltiin erikoisnäyttely "Lotasta rouva alikersantiksi", joka oli esillä Ilmatorjuntamuseossa kesäkaudet 1998 ja 1999.

Rahoitusvaikeudet jarruttavat rakentamista

Uudisrakentamisessa seuraavana oli vuorossa lipunmyyntiin ja kahvilatoimintaan tarkoitettu palvelukeskus, jolle jo vuosia aiemmin oli saatu rakennuslupa. Tämän 115 m²:n suuruisen rakennuksen kustannusarvio oli miljoona markkaa. Rakentajaksi valittiin Rakennusliike Lindkvist & Laitinen Oy. Perustan työt aloitettiin 23.10.1997. Työvoimavahvuus oli 1+2 miestä. Perustan rakentamiskustannukset olivat 220 000 mk, joka katettiin Tuusulan kunnalta saadun 100 000 mk:n tuen ja säätiön oman rahoituksen turvin. Rahoitusta töiden jatkamiseen ei ollut, joten perustapantiin talvehtimaan ja odottamaan vielä tarvittavan noin 800 000 mk:n rahoituksen järjestymistä. Elokuuhun 1998 mennessä vain puolet tarvittavasta rahoituksesta oli saatu opetusministeriön, työministeriön, Sotavahinkoyhdistyksen säätiön ja oikeusministeriön vankeinhoito-osaston erilaisina avustuksina ja tukina. Rahoitus mahdollisti kuitenkin töiden jatkamisen ja hallitus teki päätöksen, että rakennus saatetaan loppuvuoden 1998 aikana vesikattoon ja että rakennuksen lopullinen valmistuminen siirretään vuodelle 1999. Töitä jatkettiin rungon osalta 17.8.1998 alkaen ja kahdessa kuukaudessa oltiin vesikatossa. Työvoimaa oli

Palvelukeskus rakenteilla 1998.

Palvelukeskus harjakorkeudessaan 1999.

nyt viisi henkilöä, joista kolme oli vankia. Rahoitus tuotti edelleen vaikeuksia, mutta nyt apuun tuli Ilmatorjuntasäätiö, joka antoi museosäätiölle 100 000 mk korottoman lainan. Työt keskeytettiin jälleen talveksi ja hallituksen ongelmaksi jäi jälleen rahoituspohjan vahvistaminen, jotta töitä voitaisiin keväällä 1999 jatkaa.

Eversti Väinö Raatikainen oli syksyllä 1998 toiminut hallituksen puheenjohtajana seitsemän vuoden ajan ja kantanut päävastuun museotoiminnan kehittamisestä ja uudisrakentamishankkeiden toteutumisesta. Hän oli suunnitellut saattavansa palvelukeskuksen rakentamisen loppuun vuoden 1998 aikana ja jättävänsä

sitten ikäänsä ja terveydentilaansa vedoten hallituksen puheenjohtajan tehtävät nuoremmalle henkilölle. Uudeksi hallituksen puheenjohtajaksi nimettiin hallintoneuvoston syyskokouksessa everstiluutnantti evp (eversti) Seppo Lehto 1.1.1999 alkaen. Uusi puheenjohtaja ei työesteiden vuoksi voinut tässä vaiheessa sitoutua rakentamiseen. Tehtävien vaihdon yhteydessä sovittiinkin, että Väinö Raatikainen vie palvelukeskuksen rakentamisen loppuun.

Rakennustyötä jatkettiin Raatikaisen johdolla 3.5.1999 alkaen, kun kassaan oli varojenkeruun tuloksena saatu 200 000 mk. Lisärahoitusta ei kuitenkaan saatu toivotulla tavalla järjestymään

Palvelukeskuksen luovutus puolustusministeriölle. Vastaanottajana yliarkkitehti Kai Heng (oikealla). Luovuttajana hallituksen varapuheenjohtaja Mauri Jaakonaho. Mukana luovutuksessa Väinö Raatikainen ja museonjohtaja Matti Kulmala.

ja työmaakokouksessa 21.6.1999 todettiin loh-
duton tilanne. Maksamattomia laskuja oli kerty-
nyt lähes 128 000 mk eikä rakentaja suostunut
enää jatkamaan töitä, ennen kuin laskut oli mak-
settu. Rakentamiseen tuli taas keskeytys, vaika
rakennus oli lähes valmis. Erinäisten neuvot-
teluiden jälkeen hallitus teki 29.7.1999 yksimie-
lisen päätöksen ottaa 150 000 markkaa lainaa,
jonka avulla entiset velat katetaan ja rakennus
saatetaan lopulta valmiiksi. Hallituksen valtuut-
tamina Seppo Lehto ja Jouko Virtanen allekir-
joittivat lainapaperit heti seuraavana päivänä,
ja työt alkoivat taas elokuun ensimmäisellä vii-
kolla. Palvelukeskus valmistui 1.9.1999 ja luovutettiin
viikkoa myöhemmin puolustusministeriön
omaisuudeksi ja sen hoitoon Ilmatorjunta-
museon Hyrylässä olon 30-vuotisjuhlan yhtey-
dessä. Luovuttajana oli Ilmatorjuntamuseo-
säätiön puolesta hallituksen varapuheenjohtaja
Mauri Jaakonaho ja vastaanottajana puolustus-
ministeriön edustajana yliarkkitehti Kai Heng.

Eversti Raatikaisen uhrautuvaa työtä museon
hyväksi on ihailtava. Hänen puheenjohtaja-
kaudellaan Ilmatorjuntamuseosäätiön toiminta-
muodot olivat vakiintuneet ja Ilmatorjunta-
museolle oli Suomen rauhanaikaisen historian sy-
vimmän laman keskellä aikaansaatu uudisrakennukset,
joiden avulla taivasalla ollut arvokas museokalustoa
oli saatu sisätiloihin ja yleisöpalveluun saatu
pitkään odotetut asianmukaiset tilat.

Rakentamisvaihe oli ollut vaativa ja henkisesti
varsin raskas. Uudisrakentamiseen oli käytetty
varoja lähes neljä miljoonaa markkaa, mikä
oli pitänyt hankkia rahankeräyksellä, avustuk-

Väinö Raatikainen on saanut kaulaansa museon avaimen seuraajaltaan Seppo Lehdolta.

sina, tukina ja materiaalilahjoituksina. Se oli niellyt
kaikki liikenevissä olleet taloudelliset voimavarat
ja lähes kymmenhenkisen talkootyöntekijäryhmän
kaiken liikenevän ajan. Hallituksen puheenjohtaja
Seppo Lehto esittikin Ilmatorjuntamuseon Hyrylässä
olon 30-vuotisjuhlassa kaikille hankkeessa mukana
olleille kunnioittavat kiitokset. Juhlassa muistettiin
lisäksi uudisrakennustyöryhmän jäseniä ilmatorjunnan
historiateoksella "Yön yli päivään" ja eversti
Raatikaiselle ojennettiin suurikokoinen museoavain
saatesanoilla, että hänellä jäädessään nyt "eläkkeelle"
on kyseisellä avaimella ainainen pääsy Ilmatorjuntamuseoon.

Palvelukeskuksen avajaisvieraita.

Rahoituspohjan pettäminen oli saattanut museosäätiön hankalään tilanteeseen. Velkaa oli 250 000 markkaa, ja kun rakennukset oli luovutettu valtion omaisuudeksi, säätiöllä ei ollut omaisuutta, jolla se olisi vastannut veloistaan. Tunnelmaa vakavoitti tieto, että ellei veloista kuluvan tilikauden aikana suoriuduttaisi, säätiö olisi lain mukaan asetettava selvitystilaan. Tämä taas olisi ollut kuolinisku Ilmatorjuntamuseolle vaiheessa, jossa sen uudistaminen oli kesken. Tilanne saatiin hallintaan, kun Ilmatorjuntasäätiö suostui mitätöimään velkakirjansa ja puolustusministeriön kiinteistöosasto tuki rakentamisen loppuvaihetta.

Vuoden 1999 lopussa oltiin tilanteessa, jossa vasta puolet Ilmatorjuntamuseon kehittämissuunnitelmasta oli toteutunut. Tunnelmat olivat sekavat. Säätiö oli varaton, mutta onneksi kuitenkin velaton. Ilmatorjuntamuseo oli tuntuvasti kohentunut, mutta tavoite oli vielä kaukana. Toisen näyttelyhallin arkkitehtipiirustukset olivat valmiit, mutta museon ja museoalueen kokonaiskäytön suunnittelu oli vielä ajatustasolla. Arkkitehti Tapani Nironen ja rakennussuunnittelija DI Hannu Hiirala kannustivat uutta puheenjohtajaa ja hallitusta nopeasti jatkamaan rakentamista, mutta millä rahalla. Taloudellisen tilanteen nopea paraneminen ei ollut edes näköpiirissä. Teollisuusneuvos Yrjö M. Lehtonen ja hallituksen puheenjohtaja Seppo Lehto selvittivät mahdollisuutta saada rahoitusta puolustus- ja työministeriöistä, mutta vastaukset olivat kielteisiä.

Jatkorakentamiseen annettiin kyllä suostumus, mutta vain siten toteutettuna, että puolustusministeriö ei taloudellisesti ota osaa hankkeeseen. Rakentamisen osalta oli pakko pitää taukoa ja alettava etsiä uutta rahoitusta sekä uusia keinoja hankkeen loppuunsaattamiseksi.

Uusia haasteita 2000-luvulla

Siirryttäessä 2000-luvulle Ilmatorjuntamuseo oli entiseen tapaan avoinna vain kesäkuukaudet – siis toukokuun alusta syyskuun loppuun. Uuden perusnäyttelyn avaamisen jälkeen kävijämäärä, joka oli vuositasolla ehtinyt laskea 2500 kävijään, kaksinkertaistui ollen jälleen 4500–4800 henkilöä vuosittain. Toimintaa ylläpidettiin edelleen pääasiassa talkootyöllä. Kesäajaksi saatiin opiskelijoita kunnan kesätyöllistämistuella lipunmyyntiin ja kahvilanhoitaja löytyi yleensä työvoimatoimiston kautta ja sen tuella.

Rakentamisen ollessa pysähdyksissä keskityttiin muuhun toimintaan. Ilmatorjunta-aselajille vuosi 2000 oli merkkinvuosi. Oli kulunut 75 vuotta Suomen ilmatorjunnan synnystä. Tätä virstanpylvästä juhlittiin Ilmatorjuntamuseossa järjestetyllä ilmatorjunnan tarkastajan juhlavastaanotolla. Ilmatorjuntamuseon tutkija Raimo Vehviläinen valmisteli tapahtumaa varten näyttelyn ”Suomen ilmatorjunta 75 vuotta”, joka avattiin museolla pidetyn ilmatorjunnan 75-vuotisjuhlavastaanoton yhteydessä 1.7.2000. Näyttely oli esillä aina vuoden 2004 syksyyn asti.

Ilmatorjunnan 75-vuotisjuhlavastaanotto meneillään Ilmatorjuntamuseolla. Ilmatorjunnan tarkastaja, eversti Kari Siiki vastaanottaa Ilmatorjuntasäätiön onnittelut eversti Mikko Virrankoskelta. Taustalla seuraavat Ukko Kiviharju (vas.), Antti Arpiainen ja oikealla Ahti Lappi.

Taiteilija Johanna Ryönänkosken eversti Hannu Pohjanpalosta (oik.) maalaama muotokuva. Taiteilijan isä, opetusneuvos Urpo Ryönänkoski lahjoitti taulun Ilmatorjuntamuseolle.

Puolustusministeriö ja Tuusulan kunta tekivät vuonna 2000 maanvaihotosopimuksen, minkä seurauksena Ilmatorjuntamuseon ja Kulloontien välinen maakaistale siirtyi kunnalta ministeriön hallintaan. Kun samanaikaisesti Ilmatorjuntahjus 79 -kalusto oli poistumassa käytöstä ja tulossa museolle, museosäätiö teki esityksen museoalueen laajentamista Kulloontielle saakka. Tämä hyväksyttiin ja tarvittava täytemaa saatiin ajatettua paikalle syksyn 2000 kuluessa. Arkkitehti Tapani Nironen uusi alueen käyttösuunnitelman ja käytöstä juuri poistettu ItO 79 -kalusto ajettiin laajennusalueelle tuliasemaan.

Ilmatorjuntamuseo vastaanotti vuonna 2000 merkittäviä lahjoituksia. ABB Oyj lahjoitti kaksi sodanaikaista Strömbergin valonheitintä voimakoneineen ja opetusneuvos Urpo Ryönänkoski lahjoitti tyttärensä Johanna Ryönänkosken eversti Hannu Pohjanpalosta maalaaman muotokuvan. Kolmas lahjoitus oli vuorineuvos Aarne J. Aarnion omistama 88 mm:n RMB-perinnetykki, joka museonjohtaja Matti Kulmalan esityksestä sijoitettiin Hyrylän varuskuntakerhon lähelle Tuusulanväylän itärinteeseen ilmatorjunnan perinnetykiksi. Matti Kulmala vastasi hankkeen puuhamiehenä valmisteluista saaden tukea Helsingin Ilmatorjuntarykmentiltä, Tuusulan kunnalta ja SLO Oy:ltä. Tykin paljastustilaisuus pidettiin ilmatorjunnan vuosipäivänä 30.11.2000. Tykin jalustassa on teksti "Suomen ilmatorjunnalle" ja lahjoittajien nimet.

Vuonna 2000 tehtiin myös merkittävä organisaatiotarkistus. Hallintoneuvoston jäsenten lukumäärä puolitettiin ja eri tahojen edustellisuus purettiin. Nämä ns. "mandaattipaikat" olivat osittain vastanneet tarkoitustaan, mutta toisaalta, jos asianomainen taho ei tuntenut asiaan suurempaa mielenkiintoa, kokouksiin ei poissaolojen vuoksi saatu sääntöjen edellyttämää päätösvaltaisuutta. Tämä vaikeutti tuntu-

Vuorineuvos Aarne J. Aarnion Ilmatorjuntamuseolle lahjoittama raskas 88 mm RMB-tykki on Tuusulanväylän varrella.

vasti hallitustyöskentelyä. Hallituksen jäsenmäärä pysyi entisellään, mutta edustuksellisuus poistettiin. Toimikausia myös lyhennettiin. Muutoksilla pyrittiin tehostamaan hallintoelimiä työskentelyä.

Toisen näyttelyhallin rakentaminen oli edelleen tavoitteena. Tapani Nirosen laatimat arkkitehtipiirustukset olivat valmiit ja puolustusministeriö myönsi Ilmatorjuntamuseosäätiölle oikeuden rakennusluvan anomiseen omistajan edustajana. Suunniteltu toinen näyttelyhalli oli pinta-alaltaan 885 m². Sen rakentamisen kokonaiskustannusarvio oli yli miljoona euroa, mikä varattomalle museosäätiölle oli todella suuri haaste, mutta sitä ei kuitenkaan pidetty mahdollisena. Niinpä rakennuslupahakemus jätettiin Tuusulan kunnalle vuoden 2000 kesällä. Heti alkuun koettiin kuitenkin yllättävä vastoinkäyminen, kun kunnan kaavoituspäällikkö asettui asiassa kielteiselle kannalle. Ilmatorjuntamuseosäätiölle tarjottiin kuitenkin mahdollisuus jättää vastine kaavoituspäällikön ehdotukselle evätä luvansaanti. Vastine jätettiin 17.12.2000 ja lisäselvityksiä saatuaan kunta myönsi toiselle näyttelyhallille rakennusluvan 5.6.2001.

Rahoitus kuitenkin puuttui edelleen. Teollisuusneuvos Yrjö M. Lehtonen neuvotteli jälleen työllistämistuen saamisesta työministeriöltä, josta neuvottelut ohjautuivat Uudenmaan työ- ja elinkeinokeskukseen ja johtivat myönteiseen tulokseen. TE-keskus myöntyi pyydettyyn 200 000 € työllistämistukeen, mutta ongelmaksi muodostui nyt museosäätiön omarahoitusosuus, jota ei ollut esittänyt. Asiasta neuvoteltiin vielä puolustusministeriön kanssa, mutta asiassa ei päästy eteenpäin ja koko tukiasia raukesi. Hankala tilanne jatkui ja nyt oli selvää, että loppurakentaminen oli suoritettava muun kuin yhteiskunnan antaman rahoituksen turvin.

Kesällä 2001 Ilmatorjuntamuseosäätiön perustamisesta oli kulunut kymmenen vuotta. Kulunutta aikaa muisteltiin museolla 17.6.2001 pidetyssä 10-vuotisjuhlassa noin 80 kutsuvieraan läsnä ollessa. Hallintoneuvoston puheenjohtaja Yrjö M. Lehtonen loi katsauksen menneeseen kiittäen kehittämistyössä aktiivisesti mukana

Ilmatorjuntamuseosäätiön täyttäessä 10 vuotta Helsingin Ilmatorjuntarykmentin komentaja, eversti Rauli Korpela muistaa säätiötä rykmentin standaarilla. Vastaanottajana Ilmatorjuntamuseosäätiön valtuuskunnan puheenjohtaja, teollisuusneuvos Yrjö M. Lehtonen.

Tuusulan Sotaveteraanien edustajat Heikki Talvela (oikealla) ja Tapio Heikkilä luovuttavat Ilmatorjuntamuseosäätiölle yhdistyksen standardin, jonka vastaanottaa Seppo Lehto.

olleita ja jatkoi todeten haasteita vielä riittävän eteenpäinkin. Luontevana jatkona hallituksen puheenjohtaja Seppo Lehto julisti rahankeräyksen toisen näyttelyhallin rakentamiseksi alkaneeksi. Tilaisuudessa muistettiin Ilmatorjuntamuseosäätiön standaarilla puolustusministeriön kiinteistö- ja ympäristöosastoa, Helsingin Ilmatorjuntarykmenttiä, Ilmatorjuntakoulua, Tuusulan kuntaa ja Sotamuseota.

Tutkijana toiminut Raimo Vehviläinen kuoli yllättäen kesällä 2002. Hänen poismenonsa oli menetys eikä hänelle heti löytynyt seuraajaa. Päädyttiin järjestelyyn, jossa talkootyönä tähän asti museonjohtajan tehtävissä ollut Matti Kulmala palkattiin päätoimiseksi museonjohtajaksi. Tutkijan tehtävät siirtyivät nyt talkoopohjalle tai tilapäisen työvoiman varaan. Tutkijan tehtäviä hoiti talkooperiaatteella eversti Ahti Lappi. Tilapäisenä työllistämismääräyksenä palkattuna tutkijana työskenteli aika ajoin Mikko Ahvenlampi.

Ilmatorjuntamuseosäätiön tykkihallirakennushanke

“Tykit tyynenä siin
suojaavat niin!”

Tue rakennushanketta !

Varainhankintaa jatkettiin vuonna 2001 uudella esitteellä.

Rakentamista jatketaan vaikeudet voittaen

Vuoden 2002 kesällä aloitettavaksi suunniteltua uudisrakentamista oli jälleen siirrettävä, kun siihen ei ollut löytynyt rahoitusta. Rahankeräyksellä saatiin vuoden 2001 jälkipuoliskolla kassaan vain 4 000 €, mikä oli vajaa puoli prosenttia uuden hallirakennuksen kokonaiskustannusarviosta. Tavoitteesta rakentaa halli vuoden 2005 kesään mennessä ei kuitenkaan luovuttu. Varojen ja materiaalilahjoitusten keruuta jatkettiin ja ongelmalliseen tilanteeseen etsit-

tiin ratkaisua. Kun uudisrakentaminen ei pääsyt käyntiin, sekä arkkitehti Tapani Nironen että rakennussuunnittelija Hannu Hiirala ilmoittivat korkeaan ikäänsä vedoten, etteivät enää halunneet jäädä odottelemaan. Heidän talkootyölleen oli löydettävä jatkajat. Arkkitehti Risto Kostia Keravalta lupautui uudeksi pääsuunnittelijaksi ja rakennussuunnittelijaksi saatiin monen mutkan kautta rakennusinsinööri Eero Helenius Tuusulasta.

Koko hallinto ja erityisesti rakentamistyöryhmä Seppo Lehto, Mauri Jaakonaho ja Mauri Tuomainen työskentelivät vuoden 2002 toimintamallin etsinnässä ja varojen sekä materiaalin keruussa. Ensimmäiseksi karsittiin uuden hallin piirustuksista kaikki, mikä järkevissä puitteissa oli mahdollista. Näin saatiin kokonaiskustannusarviota pienennetyksi viidenneksellä, mutta kustannusarvioksi jäi edelleen 800 000 €. Tämän kattaminen jaettiin neljään osaan:

- yksi neljännes eli 200 000 € asetettiin rahankeräystavoitteeksi,
- toinen 200 000 € asetettiin materiaali- lahjoitusten laskennalliseksi hankintatavoitteeksi,
- kolmas neljännes päätettiin säästää suunnittelu- sekä työnjohto- ja valvontakustannuksista talkootyöllä ja
- neljäs erä sisälsi ajatuksen, että työvoimakustannukset eivät saa ylittää 200 000 €.

Viimeksi mainittuun osaan ratkaisu löytyi Keski-Uudenmaan Aikuiskoulutuskeskuksen Adultan päätöksestä osallistua uudisrakentamiseen ammattiharjoittelukurssilaisilla. Koko suunnitelman toteutumiseen ratkaisu löytyi vaihteaisuudesta, jonka mukaan edettiin asteittain

siten, että kesällä 2003 rakennettiin perusta, kesällä 2004 runko, katto ja seinät sekä talvikaudella 2004–2005 tehtiin sisä- ja viimeistelytyöt. Löydetty ratkaisu hyödytti molempia osapuolia. Adulta sai monipuolisen työmaan, jossa se rauhallisen aikataulun mukaan opetti kurssilaisiaan, ja säätiö sai kouluttajien asiantunteumuksen ja kurssilaisten työpanoksen lisäksi aikaa, jota tarvittiin kulloisenkin työvaiheen suunnitteluun sekä materiaalilahjoitusten ja varojen hankintaan.

Ilmatorjuntamuseosäätiö oli nyt sekä rakentaja että rakentaja. Ensimmäisenä kesänä vuonna 2003 työt kestivät huhtikuun puolivälistä marraskuun puoliväliin. Perustustyöt saatiin aikaan Uulus-säätiön 20 000 € avustuksen sekä Mauri Jaakonahon ja Seppo Lehdon hankkimien merkittävien materiaalilahjoitusten turvin. Matti Kulmala, Kalevi Lehti ja Seppo Lehto muodostivat talkoomiestyömaaryhmän ja Adultan kouluttajat ja ammattikurssiharjoittelijat antoivat kohtuullista korvausta vastaan asiantuntija- ja työntekijätukea. Helsingin Ilmatorjuntarykmentin monipuolinen tuki oli myös merkittävä. Syksyllä 2003 saatiin lisäksi kuljetustukea Työtehoseuran Rajamäen koulutusyksiköltä.

Toisen näyttelyhallin antura valettiin 22.7.2003. Taustalla palvelukeskus.

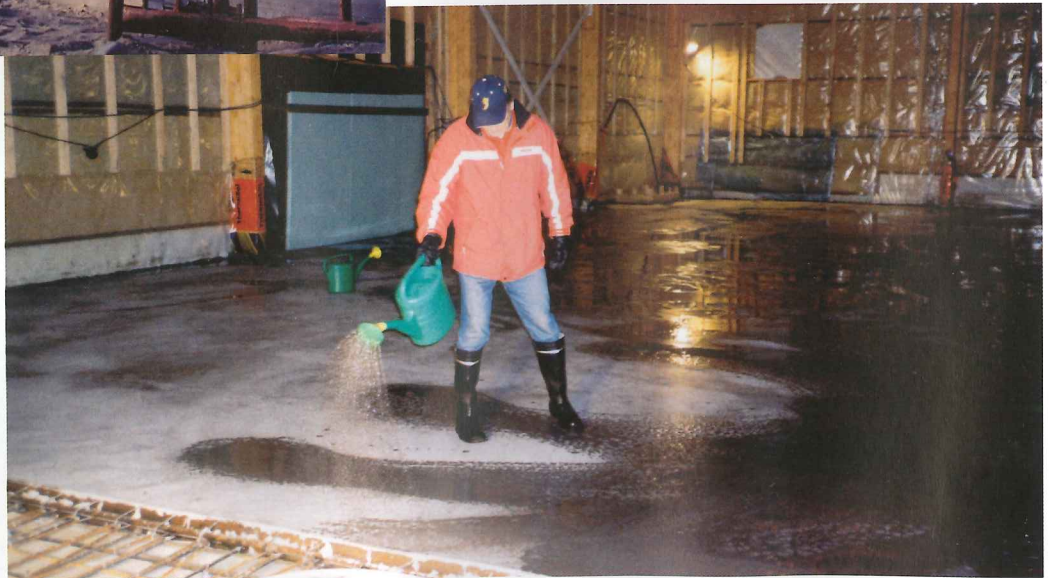
Peruskiven muuraustilaisuuden kutsuvieraita.

Rakentamistyöryhmä jatkoi talvikauden 2003–2004 suunnitelmien sekä varojen ja materiaalien hankintaa. Urlus-säätiö ja teollisuusneuvos Kaarle H. Pentti olivat nyt ne rahalliset tukijat, jotka mahdollistivat töiden jatkamisen taas huhtikuussa 2004. Työvoimaa saatiin nyt Adultan ja oman talkootyöryhmän lisäksi rikosseuraamusvirastolta. Museon työmaalla työskenteli 18 kuukauden ajan eripituisina jaksoina 4–6 Helsingin avovankilassa vankeustuomiotaan sovittavaa henkilöä. Rikosseuraamusvirasto tuki heidän työllistämistään myös materiaalihankinnan kustannuksissa. Talkootyöryhmälle tämä tiesi lisäurastusta, sillä vaikka mitään vartiointivelvoitetta ei ollutkaan, työvelvollisten muonituksesta ja työnjohdosta piti huolehtia. Maansiirtotöissä tukea saatiin edelleen Työteho-seuran koulutusyksiköltä ja kuljetusapua Helsingin Ilmatorjuntarykmentiltä. Hanke eteni kaikinensa suunnitellusti ja kakkoshallin harjannostajaiset pidettiin 30.8.2004.

Talvikausi 2004–2005 sujui myös hyvin työntäyteisissä merkeissä. Ilmatorjunnan tarkastaja oli tehnyt päätöksen aselajin 80-vuotisjuhlan pitämisestä Ilmatorjuntamuseon uudessa hallissa, joten sekin velvoitti kaikkia yrittämään

Teollisuusneuvos Kaarle H. Pentti muuraamassa peruskiveä. Takana toimintaa seuraa Adultan kouluttaja Tapio Kaksonen.

Talkoomiehet Lehti (ylh. oik.), Lehto (kesk.vas.) ja Kulmala (alh.) rakentamisen eri vaiheissa. Keskellä rakentamisen johtoryhmä Jaakonaho (vas.), Tuomainen ja Lehto seuraa rakentamisen edistymistä.

Harjannostajaiset 30.8.2004. Kutsuvieraspöydässä Aimo Heinaro (oik), Johannes Koroma, Väinö Raatikainen, Yrjö M. Lehtonen ja Ahti Lappi.

parhaansa, jotta aikataulussa pysyttiin. Hallintoneuvostoon kuuluneet teollisuusneuvos Raimo Taivalkoski ja toimitusjohtaja Reima Lehto auttoivat nyt merkittävästi materiaali-lahjoitusten hankinnassa. Rahankeräys oli myös alkanut tuottaa tulosta lahjoitussummien vaihdella 50–25.000 € välillä. Vuosina 2004–2005

varoja saatiin kerätyksi lähes 300 000 € ja tämä teki mahdolliseksi rakennustyön loppuunsaattamisen. Ilmatorjuntamuseon aluetta vuodesta 2002 hallinnoinut Senaatti-kiinteistöt antoi myös oman taloudellisen osuuden hankkeeseen.

Sähköhuoneen runko hitsattiin kokoon hallissa ja siirrettiin paikoilleen käsivoimin (2005).

Ilmatorjunnan juhlaa museossa

Pitkään vireillä ollut ilmatorjunnan asekalustoa esittelevän kirjan teko oli ollut pysähdyksissä Raimo Vehviläisen vuonna 2002 tapahtuneen yllättävän poismenon jälkeen, mutta Ahti Lappi lupauduttua työn jatkajaksi tavoitteeksi otettiin saada kirja valmiiksi ilmatorjunta-aselajin 80-vuotispäiväksi eli 1.7.2005. Sotamuseo kustansi kirjan, jonka nimeksi tuli *"Itsenäisen Suomen ilmatorjuntatykit 1917–2000"*. Toimituskunnan muodostivat Ahti Lappi, Markku Palokangas ja Kalevi Lehti. Julkaisussa esiteltiin tiedot kaikista Suomessa käytössä olleista ilmatorjunta-aseista poisluettuna ilmatorjuntaohjukset, joista julkaistiin vuonna 2009 oma kirja *"Ilmatorjuntaohjukset Suomen puolustuksessa"*. Eversti Ahti Lappi oli tämän teoksen kirjoittaja.

Marraskuussa 2004 käynnistettiin myös toinen pitkään toivottu hanke. Ilmatorjuntamiesten piirissä oli useaan eri otteeseen ollut puhetta siitä, että Helsingin ilmatorjunnan menestyksellisestä torjuntataistelusta helmikuussa 1944 pitäisi aikaansaada dokumentti, joka kattavasti toisi esille kolmen torjuntayön tapahtumat. Tähän tarjoutui tilaisuus, kun majuri evp Lauri Norvion toimiessa kummina saatiin yhteiskumppaniksi Espoo-Vantaan teknillisen

ammattikorkeakoulun EVTEKin mediatekniikan opintolinja yliopettaja Erkki Rämön johdolla. Hankeneuvottelussa päädyttiin DVD-julkaisuun, joka koostuisi 20–30 minuutin mittaisesta elokuvasta, tunnin mittaisesta veteraanien haastattelukoosteesta ja laajasta tietopankkiosasta, jossa esiteltäisiin Helsinkiä suojanneen Ilmatorjuntarykmentti 1:n organisaatio, kalusto ja avainhenkilöstö. Julkaisua ryhdyttiin tekemään työryhmällä Seppo Lehto (pj), Ahti Lappi, Kalevi Lehti, Lauri Norvio, Juha Palmujoki ja

Juhlassa Ilmatorjuntamuseosäätiön hallituksen puheenjohtaja Seppo Lehto ilmoitti edeltäjälleen Väinö Raatikaiselle: "Herra eversti, antamanne tehtävä suoritettu, halli rakennettu".

Ilmatorjunnan 80-vuotisjuhlaleisöä uusimmassa hallissa 1.7.2005.

Urpo Ryönänkoski sekä EVTEKistä yliopettajat Erkki Aalto ja Erkki Rämö. Tavoitteena oli saada DVD-julkaisu valmiiksi jo vuoden 2004 kuluessa, mutta aikataulusta jäätii hieman.

Heinäkuun 1. päivä vuonna 2005 olikin paitsi aselajin myös Ilmatorjuntamuseon juhlapäivä, sillä kaikki kolme tavoitetta, joissa Ilmatorjuntamuseo oli ollut voimakkaasti mukana, saavutettiin ilmatorjunnan 80-vuotissyntymäpäivään mennessä. Juhlapäivänä julkaistiin ensiksi Ilmatorjuntakoululla kello 12.00 alkaneessa tilaisuudessa *Itsenäisen Suomen ilmatorjuntatykit* -kirja sekä *Helsingin ilmatorjuntavoitto 1944* -DVD-julkaisu ja iltapäivällä pidettiin Ilmatorjuntamuseolla vastavalmistuneessa hallissa Suomen ilmatorjunnan 80-vuotisjuhla yli 300 kutsuvieraan juhlistaessa tilaisuutta. Juhlan yhteydessä uusi näyttelyhalli vihittiin käyttöön.

Paluu arkeen tapahtui elokuussa, kun ryhdyttiin pohtimaan Ilmatorjuntamuseon kehittämishankkeen loppuvaiheen toteuttamista. Perusnäyttely päätettiin rakentaa kolmena osakokonaisuutena. Vuonna 1996 valmistuneeseen alahalliin keskitettäisiin sotien aikainen ilmatorjuntahistoria ja uuteen vastavalmistuneeseen halliin sotia edeltävä ja sotien jälkeinen aika. Kolmannen osakokonaisuuden muodosti ulkoalue, jonne rakennettaisiin alueilmatorjuntaohjuspatterin taisteluasema. Ensimmäisessä vaiheessa kerättiin kaikki kirjallinen materiaali puustellista ja varuskunnan eri varastoista uuteen halliin inventoitavaksi. Hallituksen jäsen, everstiluutnantti evp Seppo Reitkari ryhtyi toteuttamaan

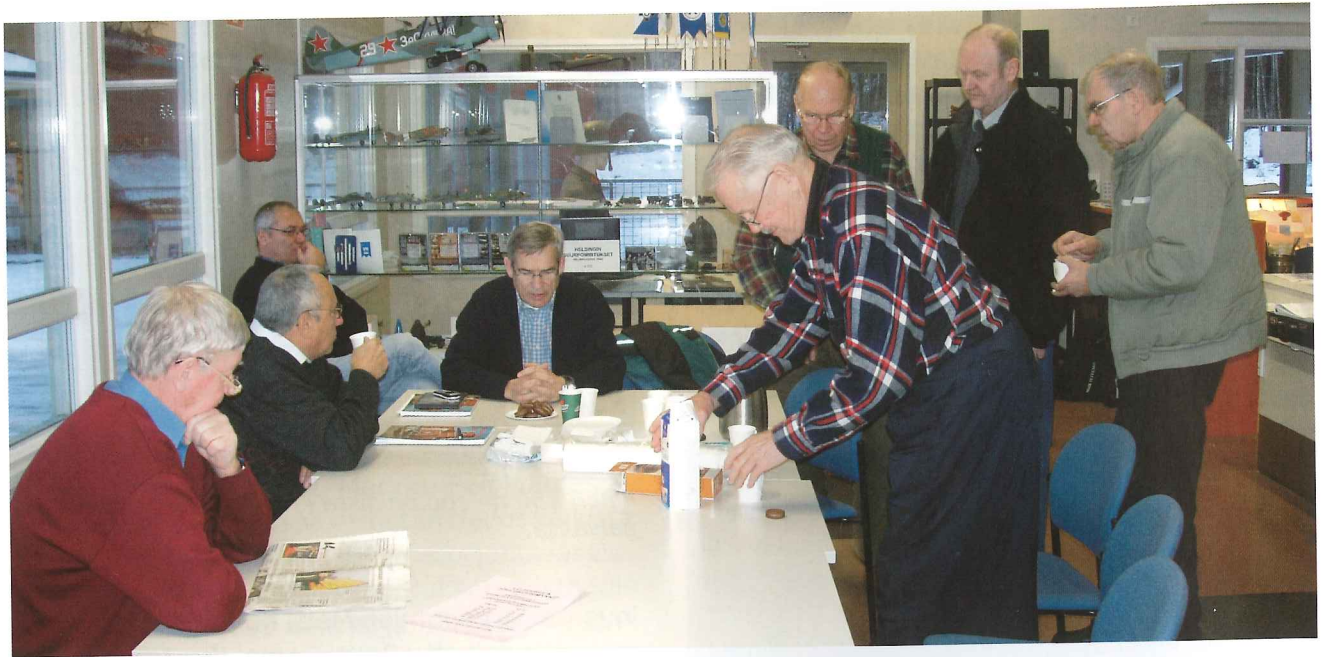
Pihan 250 m² roomalaista kiveystä syntyi viidessä päivässä.

inventointia apunaan Matti Kulmala ja tutkijaksi museolle palkattu Pertti Rame. Kun karkea lajittelu oli suoritettu ja homehtunut tai muuten pilaantunut materiaali poistettu, kutsuttiin ilmatorjunnan ylintä reservissä olevaa upseerikuntaa talkoisiin. Kenraalit Antti Simola ja Rauli Helminen, everstit Aimo Heinaro, Hannu Pohjanpalo ja Väinö Vuorjoki sekä everstiluutnantit Eero Simola ja Hannu Rantanen perehtyivät asiakirjoihin ja muuhun materiaaliin tehden valinnan säilytettävästä materiaalista. Seppo Reitkari käytti tämän jälkeen koko syksyn jäljelle jääneen materiaalin luokitteluun ja taltiointiin.

Syksyn aikana laadittiin Ahti Lapin tekemän näyttelykäsikirjoituksen pohjalta uusi perusnäyttelysuunnitelma, jota eversti Rauli Korpela

Toinen näyttelyhalli valmiina.

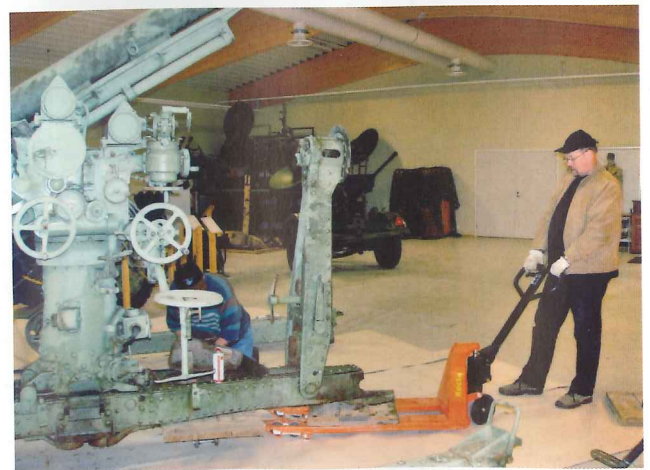
Ilmatorjunnan reservissä olevaa johtoa talkoissa. Vasemmalta Väinö Vuorjoki, Rauli Helminen, Pertti Rame, Antti Simola, Aimo Heinaro, Seppo Lehto sekä Seppo Virtanen ja Jouko Virtanen.

ryhtyi toteuttamaan. Talvikaudella 2005–2006 rakennettiin sotien aikaa käsittelevä perusnäyttely ja konservoitiin ulkoalueella ollutta kalustoa. Työpari kapteeni evp Klaus Nieminen ja yllluutnantti evp Erkki Knuutila entisöi 76 ItK/28-Bofors-tykin, ylivääpeli evp Pentti Lauttajärvi entisöi kolmen Helsingin Ilmatorjuntarykmentin kiltalaisen kanssa Suomen marsalkka Mannerheimin hautajaisissa kunnialaukausten ampumiseen käytetyn 75 ItK/37 Škoda-tykin ja Tutkamieskillan entisöintiryhmä kunnosti Irja-tulentohtorin. Museo oli kesän 2006 auki yleisölle tämän näyttelyn osalta. Lisäksi vuoden 2006 aikana maisemoitiin museoalueen laajennus, rakennettiin lisätiestö, peruskorjattiin ulkokatokset ja ryhmitettiin everstiluutnantti evp Keijo Tossavaisen ohjauksessa Ilmatorjuntaohjusjärjestelmä 79 -kalusto uudelleen ulkoalueelle. Uudempaan halliin rakennettiin sitten talvikaudella 2006–2007 ilmatorjunnan rauhan ajan organisaation ja kaluston kehittämisestä kertova näyttely Rauli Korpelan toimiessa edelleen näyttelyvastaavana. Työtä tehtiin niin sisäkuin ulkotiloissa todella tiiviisti aina toukokuun loppuun saakka. Aikataulu oli tiukka, mutta siinä pysyttiin ja täysin uuden ilmeen saanut Ilmatorjuntamuseo avattiin yleisölle 4.6.2007.

Ilmatorjuntamuseon viimeinen, peräti 15 vuotta kestänyt kehittämishanke katsottiin päättyneeksi vuoden 2007 lopussa. Kokonaisuudessaan koko hanke oli näyttävä talkootaival ja oiva aselajihengen osoitus. Kaikkinainen suunnittelu, työnjohto ja -valvonta sekä varain- ja

materiaalinhankinta tapahtuivat lähes yksinomaan talkootyönä, johon vuosien varrella osallistui nelisenkymmentä henkilöä. Kehittämishanketta oli tukenut taloudellisesti lähes neljä sataa yksityishenkilöä, yritystä ja yhteisöä.

Alkuperäisestä suunnitelmasta oli toteutunut valtaosa, joskaan ei täysin siinä muodossa kuin alkuaan oli ajateltu. Ilmatorjuntamuseo oli nyt toimiva, ajan vaatimukset täyttävä ja kaiken lisäksi näyttävä kokonaisuus. Perusnäyttelyn rakentajat olivat onnistuneet tehtävässään. Loppuvuoden aikana museossa vieraili yli 6 000 kävijää, jotka syksyllä suoritetussa mielipidekyselyssä antoivat museosta ja näyttelystä erittäin myönteisen palautteen.

Rauli Korpela siirtämässä Bofors-tykkiä.

Ilmatorjuntaohjus 79 -järjestelmä.

Yläkuvat: Vasemmalla museon talkoomiehet tekevät pohjustusta ohjusajoneuvoille, oikealla pystytetään järjestelmän tutkaa Keijo Tossavaisen johdolla.

Keskellä tutka-ajoneuvot ja ohjussäiliöt. Alinna yksi järjestelmän lavetti ohjuksineen ja tulenjohtotutka "Hirviö".

ILMATORJUNTAMUSEON KEHITTÄMISHANKE 1992 - 2007

ILMATORJUNTAMUSEOSÄÄTIÖ

Eero Helenius
Hannu Hiirla
Mauri Jaakonaho
Vilho Korkeamäki
Rauli Korpela
Risto Kostia
Erkki Knuutila
Matti Kulmala
Risto Lambert
Ahti Lappi
Kalevi Lehti
Seppo Lehto
Arto Lindberg
Hans Malmund

Reijo Maunus
Jaakko Mure
Timo Niemi
Klaus Nieminen
Tapani Nironen
Pauli Puotila
Väinö Raatikainen
Pertti Rame
Seppo Reitkari
Keijo Tossavainen
Mauri Tuomainen
Jouko Virtanen
Seppo Virtanen
Pentti Vuori

OY ALFRED A. PALMBERG AB
RAKENNUS-LINDKVIST OY
KESKI-UUDENMAAN AIKUISKOULUTUSKESKUS
ADULTA OY
HELSINGIN AVOVANKILAN VANTAAN OSASTO

Ilmatorjuntamuseohankkeen toteuttajat.

Ilmatorjuntasäätiö palaa ylläpitäjäksi

Ilmatorjunnan rauhan ajan organisaatiossa tapahtuvat muutokset herättivät jo alkuvuodesta 2006 pohtimaan ilmatorjunnan järjestökentän tulevaisuutta. Pohdinta johti päätelmään, että väheneviä resursseja tuli keskittää. Ilmatorjuntasäätiön ja Ilmatorjuntamuseosäätiön puheenjohtajiston neuvottelussa 13.3.2006 päätettiin selvittää säätiöiden yhdistämismahdollisuudet. Perustetun työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin Ahti Lappi. Ilmatorjuntasäätiöstä työryhmään nimettiin Raimo Lahtiperä ja Matti Heinänen sekä Ilmatorjuntamuseosäätiöstä Seppo Lehto ja Juha Palmujoki. Selvitystyön tulos piti esitellä kummankin säätiön hallintoelimille syksyllä 2006.

Maaliskuussa 2006 pidetyssä ilmatorjuntajärjestöjen yhteispalaverissa, johon työryhmän jäsenet myös osallistuivat, oli yksituumaisesti todettu, että aselajilla voisi olla vain yksi valtakunnallinen taloudellisesti vahva säätiö ja yksi valtakunnallinen kaikille ilmatorjuntamiehille ja -naisille yhteinen yhdistys.

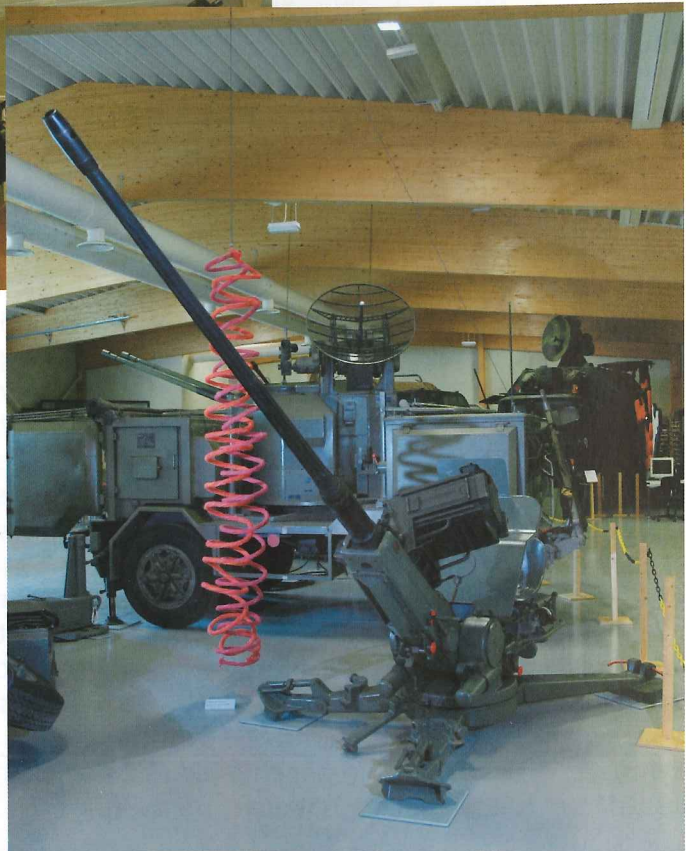
Työryhmän selvitys valmistui 22.9.2006. Työryhmäraportissa todettiin aselajin järjestökentässä kiteytyneen selkeä näkemys voimien

keskittämisen tarpeesta. Työryhmä päätyi toteutukseen, että säätiöiden yhdistämisestä näyttäisi olevan pelkkää etua. Mahdollisessa fuusiossa henkilöresurssien tarve pienenesi, samoin hallintokulut. Ilmatorjuntasäätiön tehtäväkenttä olisi sama kuin se oli ollut ennen Ilmatorjuntamuseosäätiön perustamista. Varojen kerääminen olisi selkeämpää, kun toimijoita olisi vain yksi nykyisen kahden asemasta. Säätiöiden yhdistäminen voitiin Juha Palmujoen tekemän juridisen tarkastelun perusteella toteuttaa säätiölain mukaan joko lakkauttamalla Ilmatorjuntamuseosäätiö tai sulauttamalla se Ilmatorjuntasäätiöön. Päätös yhdistymisestä voitaisiin kuitenkin tehdä vasta kun on nähty, oliko uuden museolain vaatimukset toteutettu 1.1.2009 mennessä, jolloin siirtymäaika päättyi.

Uusi museolaki oli astunut voimaan 1.1.2006 alkaen kolmen vuoden siirtymäajalla. Se asetti museon valtionosuuskelpoisuuteen lisäehtoja. Museon tuli olla auki ympärivuotisesti ja sillä tuli olla päätoimisen museonjohtajan lisäksi vähintään yksi päätoiminen työntekijä. Näistä kahdesta toisella tuli olla ylempi korkeakoulututkinto ja toisella korkeakoulututkinto tai vastaava opistotasoinen koulutus. Kummallakin tuli lisäksi olla museologian joko työperäinen tai opintopohjainen tuntemus.

Osa museon raskaasta tykkikalustosta on yhä vailla sääsuojaa.

*Tuusula-hallin näyttelykalustoa:
Ylinnä ensimmäinen Suomeen hankittu
ilmatorjunta-ase, Sveitsiläinen
20 mm Semag-Oerlikon m/23, keskellä 30
mm Hispano-Suiza ja alakuvassa 35 mm
Oerlikon-automaattikanauna takanaan
Super-Fledermaus -tulenjohtolaite. Alemmis-
sa kuvissa taustalla Kirsti Rantasen taide-
teos "Pystysuora väreily", joka on osa Ilma-
torjuntamuseolla olevaa Aune Laaksosen
Taidesäätien kokoelmaa.*

Kuvan vitriinissä vasemmalla esittäytyy Lapin Ilmatorjuntarykmentti, keskellä Panssariprikaatin Helsingin Ilmatorjuntarykmentti ja oikealla Karjalan Prikaatin Salpausselän Ilmatorjuntapatteristo.

Ilmatorjuntamuseosäätiön hallintoneuvosto hyväksyi syyskokouksessa 2006 Ilmatorjuntamuseolle uuden toimintamallin, joka otti huomioon uuden museolain vaatimukset. Sen mukaan museo oli kesästä 2007 alkaen auki ympäri vuotisesti ja sillä oli 2–3 vakinaisesti palkattua päätoimista työntekijää (museonjohtaja, tutkija ja museosihteri). Ilmatorjuntamuseo oli itsenäinen toimintayksikkö. Vaikka museotoiminnalla ei museolain mukaan saanut tavoitella taloudellista voittoa, museonjohtaja oli tulosvastuullinen. Hän vastasi hyväksytyn toimintasuunnitelman mukaisesta museon oma-toimisen tuoton toteutumisesta ja tilapäisen työvoiman palkkauksesta.

Tämän toimintamallin pohjalta tehtiin syksyllä 2007 toiminta- ja taloussuunnitelma erikseen säätiölle ja Ilmatorjuntamuseolle sekä jätettiin opetusministeriölle anomus toisesta valtionosuudesta, joka myös myönnettiin. Museon johtajaksi palkattiin talkootyössä jo puolitoista vuotta mukana ollut VTM, kapteeni evp Pentti Vuori vuoden 2008 alusta alkaen pitkään museonjohtajana toimineen Matti Kulmalan jatkaessa museoisäntänä. Uutena määräaikaisena työntekijänä palkattiin tutkijaksi VTM, majuri evp Jaakko Mure. Vuoden 2007 lopussa kaikki uuden museolain vaatimukset oli toteutettu.

Ilmatorjuntamuseosäätiön hallituksen puheenjohtaja vaihtui myös vuoden 2008 alusta. Yhdeksän vuotta puheenjohtajana toiminut Seppo Lehto luopui tehtävästä. Uudeksi puheenjohtajaksi tuli everstiluutnantti evp Eero Valtonen.

Vuosi 2008 kului mukauduttaessa uuteen toimintamalliin ja viimeisteltäessä toistaiseksi keskeneräiset asiat. Uuden museonjohtajan Pentti Vuoren johdolla viimeisteltiin perusnäyttely sekä kunnostettiin Kapteenin puustelli, jonne avattiin syyskuussa 2008 Tuusulan sotilasperinteistä kertova näyttely. Lisäksi julkaistiin uusi museo-opas ja sijoitettiin Aune Laaksosen taidekokoelman veistokset museoalueelle. Seppo Lehto hoiti vielä loppuun näyttelyn täydentämisen ensimmäisen sukupolven 35 mm:n Oerlikon-automaattikanuunalla, jonka Rheinmetall-konserniin kuuluva Oerlikon Contraves AG lahjoitti museoesineeksi.

Ilmatorjuntamuseossa elettiin vuonna 2008 ja 2009 erittäin aktiivista aikaa. Palkattuna oli parhaimmillaan kuusi henkilöä, joista kolme henkilöä oli palkattu työllistämisvaroin. Museossa kävi kumpanakin vuotena yli 11 000 vierailijaa. Pääsylipun hinta oli kuusi euroa, eläkeläisiltä neljä euroa ja lapsilta kaksi euroa. Veteraanit pääsivät museoon ilmaiseksi. Kahvilassa myytiin kahvin ja kahvileivän lisäksi virvokkeita ja jäätelöä.

Myyntitulot kattoivat kuitenkin vain viidenneksen museon kuluista. Ja vaikka puolustusvoimat maksoi museon kiinteistökulut ja opetusministeriö tuki museon toimintaa kahden valtionosuuden verran, toiminnan rahoitus koitui kuitenkin jälleen kerran ongelmalliseksi. Kahden vuoden alijäämä oli yli 100 000 € eikä näin voinut enää jatkua. Muutos oli kaiken lisäksi tehtävä pikaisesti.

Tilanne nopeutti säätiöiden yhdistämistä. Seurasi sarja päätöksiä, joiden tuloksena Ilmatorjuntamuseon ylläpitäjä vaihtui. Ilmatorjuntamuseosäätiö lakkautettiin vuoden 2009 lopussa ja Ilmatorjuntamuseon ylläpito siirtyi Ilmatorjuntasäätiön vastuulle vuoden 2010 alusta.

Näin itse asiassa palattiin ennen vuotta 1991 vallinneeseen tilanteeseen. Ilmatorjunnan järjestökentässä on yksi säätiö – Ilmatorjuntasäätiö, joka sääntöjensä mukaisesti ylläpitää Ilmatorjuntamuseota Hyrylässä.

Ilmatorjuntamuseon uudet kasvot

Ilmatorjuntamuseosäätiö oli kahden vuosikymmenen kuluessa onnistunut tehtävässään aikaansaada museolle tarkoituksenmukainen rakenteellinen valmius, mutta samalla sen voimavarat olivat ehtyneet. Ilmatorjuntamuseosäätiö jäi historiaan vuoden 2009 lopussa, mutta sen luomus – täysin uudistettu ja uuden ilmeen saanut Ilmatorjuntamuseo jäi eloon.

Ilmatorjuntamuseo on nyt todellinen sota-historiallinen erikoismuseo, jossa on esillä monipuolinen ja maailmanlaajuisestikin ainutlaatuinen näyttelyesineistö. Tuusulaan on tallennettu Suomen ilmatorjunnan perinteet. Näin isät ja isoisät sekä myös äidit voivat edelleen välittää osaa kansallista kulttuuriperintöämme lapsilleen ja lastenlapsilleen.

Museossa avautuu vierailijalle Suomen ilmatorjunnan koko kehityskaari. Aselajista kertova perusnäyttely on jaettu neljään osakokonaisuuteen. Tuusula-hallin etuosassa kerrotaan Suomen ilmatorjunnan synty ja ensimmäiset

kehitysaskleet 1920-luvulla rannikkotyökistön osana Suomenlinnassa ja 1930-luvulla kenttätökistön osana Viipurissa ja Muurilan leirialueella Karjalan kannaksella. Hallin alemmassa osassa on esillä ilmatorjunta-aselajin sotien jälkeinen kehitys tykeistä automaattisiin asejärjestelmiin ja ohjuksiin. Helsinki-hallin näyttely keskittyy ilmatorjunnan sotien aikaisiin välineisiin ja saavutuksiin talvisodan tulikasteesta jatkosodan torjuntavoittoon. Hallissa on lisäksi audiovisuaaliset välineet ja noin 50 hengen kokous-/esitelmätila. Ulkoalueella on raskasta kalustoa, kuten kokonainen taisteluasemaan ryhmitetty massiivinen alueilmatorjuntaohjusjärjestelmä. Palvelukeskuksessa on tilaisuus nauttia virkistävät munkkikahvit ja tutustua muihin myynti-artikkeleihin.

Ilmatorjuntamuseo on myös maanpuolustustahdon ja perinteen vaalija. Kapteenin puustellissa kerrotaan Tuusulan sotilasperinteistä ja -historiasta. Ilmatorjuntamuseo tarjoaa tilat sotaveteraaneille sekä maanpuolustusjärjestöille ja yrityksille kokousten, neuvottelujen ja esitelmätilaisuuksien pitoon. Tunnustuksena veteraaniperinnön vaalimisesta Tammenlehvän Perinneliitto luovutti museolle perinteen vaalija -kilven 8.6.2011. Museoalue tarjoaa mahdollisuuden myös erilaisten tapahtumien järjestämiseen.

Museoalueella on nähtävissä myös taidekulttuuria, kun Tuusulan kunta sijoitti kesällä 2009 museon sisä- ja ulkotiloihin osan Aune Laaksosen taidekokoelmasta.

Tammenlehvän Perinneliiton toiminnanjohtaja Pertti Suominen luovuttaa Ilmatorjuntamuseolle Sotien 1939 - 1945 veteraaniperinteen vaalija -kilven. Vastaanottajana museoisäntä Matti Kulmala.

Tuusula-hallissa on esillä ilmatorjunnan rauhanajan historia. Sisääntulon vieressä on Jari Juvosen taideteos "Putki 2000" Aune Laaksosen Taidesäätiön kokoelmasta.

Helsinki-hallissa kerrotaan ilmatorjunnan sodan ajan toiminnasta.

Puustelli sisältä.

Yläkuvassa itsenäisen Suomen alkuajan ilmatorjuntaa, kärrynpyörälle asennettu Maxim-konekivääri, keskellä 76 mm Putilov-tykki ja alinna Helsingin ilmapuolustuksessa vuonna 1944 käytettyä kalustoa.

Entä tulevaisuus – toiveita ja totuuksia

Vuosina 1992–2007 toteutettu laajamittainen kehittämishanke loi Ilmatorjuntamuseolle rakenteellisesti tuoreen ja vahvan pohjan, joka täydentyy hyvin suunnitellulla ja erittäin myönteistä palautetta saaneella perusnäyttelyllä. Muita selviä vahvuuksia ovat museoalueen hyvä sijainti sekä puolustusvoimien tuki. Vahvuudeksi voidaan lukea myös museon kuuluminen valtionosuustukijärjestelmän piiriin, mikä toisaalta tuo museolle tiettyjä velvollisuuksia. Ilmatorjuntamuseon tulee olla auki ympärivuotisesti ja sillä tulee olla vähintään kaksi päätoimisesti palkattua akateemisen koulutuksen saanutta ja museologian tuntemusta omaavaa työntekijää.

Tuusulan keskustan kehittyminen antaa museolle myös uusia mahdollisuuksia kasvattaa tuntuvastikin kävijämäärää. Museon läheisyyteen kaavaillaan uudisrakentamista, joka lisäisi

lähialueen asukasmäärää huomattavasti ja parantaisi myös alueen liikennejärjestelyjä, joihin sisältyy jopa metroaseman saanti aivan Ilmatorjuntamuseon viereen. Lisääntynyt kävijämäärä toisi lisää pääsylipputuloja ja eri tapahtumiin osanottajia.

Uhkana on nähtävä Hyrylän varuskunnan ilmatorjuntajoukkojen äskettäinen lakkauttaminen, mikä voi vaikeuttaa pääosin Sotamuseon kirjanpidossa olevan kaluston huoltoa ja pienentää paikallista ilmatorjunnallista asiantuntemusta. Toistaiseksi tämä ei ole ongelma, sillä lähialueella asuu pysyvästi evp-henkilöitä, jotka haluavat olla talkoomielellä mukana museotoiminnassa. Näyttelykalustoa ei myöskään enää uhkaa välitön tuho, sillä se on suurelta osalta lämpimissä näyttelyhalleissa tai katoksissa ja ulkona oleva kalusto on vastikään perushuollettu.

*Rykmentinpuiston osayleiskaavaehdotuksen mukaista rakennettua rakennetta.
Kuva Arkkitehtuuritoimisto B&M Oy.*